Slovenski VESTNIK

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 3 šilinge
mesečna naročnina 12 šilingov
celoletna naročnina 120 šilingov
P. b. b.

LETNIK XXXIV. CELOVEC, PETEK, 18. MAJ 1979 ŠTEV. 20 (1917)

Ob obletnici državne pogodbe:

Opozarjamo na obveznosti

ki jih Avstrija še vedno ni izpolnila

Ob obletnici podpisa avstrijske državne pogodbe sta osrednji organizaciji koroških Slovencev — Zveza slovenskih organizacij na Koroškem in Narodni svet koroških Slovencev — v torek 15. maja 1979 na skupni seji pregledala in presodila trenutni položaj slovenske narodne skupnosti na Koroškem in na tej osnovi zvezno vlado, ki je po ustavi pristojna za manjšinska vprašanja, takoj na začetku nove zakonodajne dobe ponovno opozorila na nerešena vprašanja. V ta namen sta obe osrednji organizaciji sprejeli skupno pismo kanclerju dr. Kreiskemu. S svojimi stališči pa sta organizaciji seznanili tudi predstavnike tiska na tiskovni konferenci, ki so se je udeležili številni novinarji iz Avstrije, Jugoslavije in Italije.

V pismu, ki sta ga poslali zveznemu kanclerju Kreiskemu, (besedilo pisma v celoti objavljamo na 2. strani — op. ured.) sta osrednji organizaciji uvodoma zavrnili njegove nedavne izjave v parlamentu, kjer je trdil, da se je položaj slovenske manjšine na Koroškem po letu 1970 bistveno izboljšal. Nasprotno je prišlo leta 1970 ob petdesetletnici plebiscita do zaostrenega napada nemških nacionalistov, leta 1972 do zloglasnega „tafelsturma", leta 1976 pa do tristrankarskega protimanjšinskega dogovora, katerega posledica sta bila ugotavljanje manjšine ter sedmojulijska zakonodaja, ki je pravice manjšine bistveno zožila. V tem smislu sta organizaciji poudarili, da se položaj v zadnjih letih kljub državni pogodbi in zakonu o narodnih skupinah ni izboljšal, zato se tudi stališča predstavništva manjšine niso spremenila, kot se niso spremenile zahteve, ki jih imamo koroški Slovenci v zvezi z reševanjem odprtih vprašanj manjšinske zaščite in z izpolnjevanjem tozadevnih obveznosti iz člena 7 državne pogodbe.

Posebej sta organizaciji opozorili na gospodarsko zapostavljanje južnokoroškega prostora ter zahtevali ustrezne ukrepe, ki bodo zagotavljali enakopraven razvoj tega ozemlja in njegovega prebivalstva. V tej zvezi sta opozorili tudi na dejavnost nemškonacionalističnih organizacij, kot je prišla do izraza zlasti v vprašanju Reberce. Z ozirom na celovško univerzo ter druge znanstvene in kulturne ustanove sta se zavzeli za upoštevanje specifičnih potreb slovenske narodne skupnosti. Naglasili sta nujnost večjega upoštevanja koroških Slovencev v radiu in televiziji ter nakazali potrebo rešitve mnogih odprtih vprašanj na področju predšolske in šolske vzgoje. Glede sprememb občinskih meja, sodnih okrajev in šolskih okolišev ter sedaj nameravane nove razdelitve volilnih okrožij sta organizaciji poudarili, da so vsi ti ukrepi v škodo manjšine, kar pa je v očitnem nasprotju z določili člena 7 državne pogodbe. Ob koncu sta organizaciji zahtevali takojšnjo ukinitev vseh kazenskih postopkov proti pripadnikom slovenske narodne skupnosti ter poudarili, da taki ukrepi gotovo niso v prid izboljšanju narodnopolitičnega položaja na Koroškem.

Kljub že skoraj triletni veljavnosti zakona o narodnih skupinah je slej ko prej odprtih še mnogo vprašanj in s tem pereča potreba po rešitvi, ki bo v skladu z državno pogodbo. Tako sta poudarili osrednji slovenski organizaciji, ki zato z vso odločnostjo pozivata zvezno vlado, da skupaj z njima takoj začne z reševanjem teh vprašanj. Pri tem organizaciji izrecno opozarjata, da vlada sedaj, ko je oprta na veliko zaupanje avstrijskega ljudstva, nima več izgovora, da se mora ozirati na nemškonacionalistične kroge. Hkrati pa ZSO in NSKS znova izražata svojo pripravljenost za konstruktivno sodelovanje pri skupnem reševanju in pričakujeta, „da zvezna vlada v enakopravnem dialogu z njima takoj na začetku nove zakonodajne dobe začne z že dolgo potrebnim reševanjem vprašanj člena 7 in jih do 25. obletnice podpisa državne pogodbe v interesu mirnega sožitja nemško in slovensko govorečih prebivalcev Koroške in v interesu dobrososedskih odnosov z Jugoslavijo kot legitimno zaščitnico slovenske narodne skupnosti zadovoljivo reši."

S stališči, iznesenimi v pismu zveznemu kanclerju, sta organizaciji seznanili tudi novinarje na tiskovni konferenci, kjer so predstavniki ZSO in NSKS odgovarjali na številna vprašanja.

SLOVENSKO PROSVETNO DRUŠTVO „RADIŠE" NA RADIŠAH

VABILO NA

otvoritev kulturnega doma na Radišah

KULTURNI DOM NA RADIŠAH

V NEDELJO 20. MAJA 1979

Spored:

ob 10.00 uri budnica (godba na pihala)
ob 10.30 uri sveta maša, blagoslovitev
ob 11.30 uri opoldanski piknik (zabavna glasba, jedi na žaru)
ob 13.30 uri igra godba na pihala
ob 14.00 uri otvoritvena slovesnost
ob 16.00 uri vrtna veselica s plesom

Pridite, da skupno preživimo
ta pomladni dan na sončnih Radišah! Odbor

Predsedstvo ZSO

pri deželnem glavarju Wagnerju

V okviru nastopnih obiskov je na letošnjem občnem zboru izvoljeno predsedstvo Zveze slovenskih organizacij na Koroškem v sredo 16. maja 1979 obiskalo deželnega glavarja Leopolda Wagnerja.

Ob tej priložnosti so predstavniki ZSO pod vodstvom predsednika upravnega odbora dr. Francija Zwittra orisali deželnemu glavarju stališča naše osrednje organizacije, kot so bila jasno opredeljena na njenem nedavnem občnem zboru v Železni Kapli. ZSO je bila predstavljena kot zbirna, napredno usmerjena organizacija, v kateri je prostora za vsakogar, ki se priznava k slovenski narodni skupnosti in je pripravljen delati za njen obstoj in enakopraven razvoj; ZSO stremi za enakopravnim vključevanjem v družbeno dogajanje in za sodelovanjem v gospodarskem in kulturnem življenju Koroške oziroma Avstrije.

Posebej so predstavniki ZSO opozorili na odprta vprašanja slovenske narodne skupnosti na Koroškem in poudarili potrebo po njihovem reševanju v skladu z določili člena 7 avstrijske državne pogodbe. Pri tem so izrazili tudi pripravljenost koroških Slovencev in njihovega vodstva, da konstruktivno in enakopravno sodelujejo pri iskanju prejemljivih rešitev.

V daljšem pogovoru so bili osvetljeni in obravnavani različni problemi, ki se tičejo slovenske narodne skupnosti na Koroškem. Tako je bilo med drugim govora o gospodarskem položaju na južnem Koroškem z ozirom na očitno zapostavljenost in zaostalost tega dela dežele, nadalje o vprašanju otroških vrtcev, o vidikih narodnostne in ideološke usmeritve ZSO, o vprašanjih enakopravne soudeležbe koroških Slovencev v političnih in družbenih strukturah Koroške, o vprašnajih v zvezi z nameravano reformo volilnega reda in podobno. Pri tem so v marsikaterem vprašanju vladali enaki ali podobni pogledi, medtem ko je v drugih vprašanjih prišlo do različnih stališč.

Za prepoved neonacističnih in nacionalističnih organizacij

Po veliki demonstraciji za prepoved neonacističnih organizacij, ki je bila pred kratkim na Dunaju in ki so se je udeležili tudi tamkajšnji slovenski študenti, se je tudi na Koroškem oblikoval poseben komite, ki pravtako zahteva prepoved neonacističnih in nemškonacionalističnih organizacij. Komite v prvi vrsti zahteva prepoved neonacističnih organizacij ANR (Aktion neue Rechte) in NDP (Nationaldemokratische Partei), dveh organizacij, ki sta tako po miselnosti kot po dejanjih nedvomno v nasprotju z avstrijsko državno pogodbo. ANR, ki se odkrito priznava k nemškemu narodu in zavestno zanika obstoj avstrijske narodnosti, je skušal kandidirati pri letošnjih visokošolskih volitvah. To je bil tudi neposredni povod za sedanje akcije proti neonacističnim silam. Zaradi širokega protesta visokošolska volilna komisija kandidature te skupine ni dovolila in tudi ministrstvo, ki je pred leti tak sklep komisije še preklicalo, tega letos ni moglo več storiti.

Za zadnji ponedeljek 14. maja, na predvečer obletnice podpisa državne pogodbe, je celovški komite vabil na zborovanje na Starem trgu v Celovcu. Cela vrsta avstrijskih organizacij je podprla to zborovanje, med njimi tudi ZSO in ZSM. Ob 17. uri (za podeželske ljudi neugoden čas) se je zbralo okoli 200, v glavnem mladih ljudi. Govorniki posameznih organizacij so v svojih govorih poudarili neonacistično miselnost ANR in NDP ter opozorili tudi na njihovo „delovanje", ki obstaja v strupenih napadih na napredne osebe oz. organizacije, na slavjenje rojstnega dneva „firerja" in širjenje neonacistične propagande.

Demonstranti so zahtevali prepoved NR in NDP in izrazili, da bi to bil prvi korak tudi za prepoved Heimatdiensta. Zahtevali so dosledno izpolnitev državne pogodbe in obsodili neonacizem. Zavrnili pa so tudi mišljenje tistih, ki menijo, da zadostuje, če se z argumenti postavljamo proti tem organizacijam; zato so poudarili, da zaslužijo takšne organizacije edinole prepoved, kar bi nam pa ne odvzelo naloge nadalje z argumenti nastopati proti neonacističnemu in nemškonacionalističnemu mišljenju. Demonstranti in govorniki so se zato obrnili tudi proti organizacijam, ki na Koroškem širijo nacionalistično in šovinistično miselnost. Izražena je bila zahteva po prepovedi KHD in KAB, ki imata danes na Koroškem glavno besedo v protimanjšinski gonji. Zato je bilo tudi pravilno, da so se solidarizirali z rebrškimi delavci, ki jim ti krogi hočejo zabraniti delovna mesta. Zahtevali pa so tudi ukinitev procesov proti slovenskim aktivistom.

Zahtevo, da avstrijske oblasti prepovejo neonacistične in nacionalistične organizacije, bo treba postaviti še v nadaljnjih in temeljiteje pripravljenih akcijah, saj se bo ta cilj dosegel le, če se bo borila zanj širša plast ljudi.

Pismo ZSO in NSKS zveznemu kanclerju dr. Kreiskemu

Odprta vprašanja člena 7 državne pogodbe

je treba rešiti v sodelovanju med pristojno vlado in prizadeto manjšino

Sehr geehrter Herr Bundeskanzler!

Der Rat der Kärntner Slowenen und der Zentralverband slowenischer Organisationen in Kärnten haben in ihren Gremien Ihr Schreiben vom 20. Dezember 1978 ausführlich diskutiert und nehmen dazu Stellung, jedoch nicht ohne eingangs auf Ihre Beantwortung der Anfrage der Abgeordneten zum Nationalrat Dr. Kapaun und Genossen vom 4. April 1979 einzugehen.

Mit Verwunderung nehmen die beiden Zentralorganisationen der Kärntner Slowenen Ihre Auffassung zur Kenntnis, daß in den Jahren seit 1970 durch eine Vielfalt von Maßnahmen die Lage der in Österreich beheimateten Volksgruppen sowohl in rechtlicher, als auch in wirtschaftlich-finanzieller Hinsicht entscheidend verbessert worden sei. Unserer Überzeugung nach hat sich die Lage der slowenischen Minderheit in Kärnten gerade in den vergangenen neun Jahren entscheidend verschlechtert. So gab es schon die 50-Jahr-Feier der Volksabstimmung den deutschnationalen Kräften in Kärnten das Startzeichen, um eine Minderheitenfeststellung zu fordern und verstärkt gegen die Rechte der slowenischen Volksgruppe in Kärnten vorzugehen. Nach dem sog. „Ortstafelgesetz" im Jahre 1972, das unsere Organisationen als ersten Schritt auf dem Weg zur Realisierung der entsprechenden Bestimmung des Artikels 7 des österreichischen Staatsvertrages bezeichnet haben, erlebte Kärnten den berüchtigten „Ortstafelsturm". Die Bundesregierung hat die Durchführung des Ortstafelgesetzes sistiert und außerdem die Strafverfahren gegen sämtliche strafbar gewordene Ortstafelstürmer einstellen lassen. Im Jahre 1976 wurde schließlich zwischen den im Parlament und im Kärtner Landtag vertretenen Parteien die sog. „Dreiparteienvereinbarung" beschlossen, die entgegen der Auffassung der Experten in der „Ortstafelkommission", des Kontaktkomitees und aller Vertreter der Parteien im sog. „Expertenkomitee" in der Minderheitenfeststellung am 14. November 1976 und im Volksgruppengesetz mündete.

Weder die Ergebnisse der Minderheitenfeststellung, noch die Maßnahmen des Volksgruppengesetzes hat die slowenische Volksgruppe in Kärnten jemals anerkannt und können somit Maßnahmen, die ohne und gegen die Minderheit beschlossen und durchgeführt wurden, nicht als eine „entscheidende Verbesserung der Lage der in Österreich beheimateten Volksgruppen" dargestellt werden.

Bevor wir nun auf die Beantwortung der von Ihnen angeführten Fragen eingehen, müssen wir unserer Enttäuschung über die Wiederaufnahme der Strafverfahren gegen Angehörige der slowenischen Volksgruppe Ausdruck verleihen. Diese Maßnahme dient sicherlich nicht der Verbesserung der volkspolitischen Lage in Kärnten und ist daher unverständlich. Wir erwarten daher die umgehende Einstellung aller Verfahren.

Was die wirtschaftliche Förderung betrifft, mit der u. a. ein Abwandern der Arbeitskräfte in die Ballungszentren verhindert werden soll, sind der Rat der Kärntner Slowenen und der Zentralverband slowenischer Organisationen in Kärnten der Meinung, daß es sich bei den von Ihnen, Herr Bundeskanzler, aufgezählten Förderungsmaßnahmen größtenteils nicht um eine spezifische Förderung der slowenischen Volksgruppe handelt. Es wurden Maßnahmen gesetzt, die auf Grund gleicher Bedingungen überall in Österreich gesetzt werden. Mit Aufmerksamkeit wurde registriert, daß ein Institut mit der Erstellung eines Entwicklungskonzeptes, das sich in erster Linie mit den südlichen Grenzregionen Kärntens beschäftigen soll, beauftragt wurde. Der Umstand, daß mittlerweile auch Volksgruppenvertreter zur Mitarbeit eingeladen worden sind, ist positiv zu werten. Jedenfalls wird der Erfolg der Studie auch davon abhängen, wie weit die Volksgruppe den Beratungen beigezogen und zur Mitentscheidung eingeladen werden wird. Sollte eine besondere Entwicklungsgesellschaft für Südkärnten gegründet werden, müßte die gleichberechtigte Mitwirkung der beiden Zentralorganisationen gesichert sein. Auch stellen wir uns vor, daß in Zukunft bei Verteilung der Mittel aus dem Grenzlandförderungsfond im Südkärntner Raum auch die beiden Organisationen gehört werden müßten. Weiters wird die Verwaltung in den verstaatlichten Betrieben Südkärntens zumindest schrittweise die Zweisprachigkeit einzuführen haben, wobei sie alles zu unternehmen haben wird, damit es nicht zu Fällen nationaler Unduldsamkeit gegenüber in diesen Betrieben beschäftigten Slowenen kommt.

Jedenfalls kann es nach unseren Vorstellungen nur dann eine wirtschaftliche Entwicklung des Südkärntner Raumes geben, wenn es auch zu einer engeren wirtschaftlichen Kooperation mit den Nachbarregionen Slowenien und Friaul-Julisch Venetien kommt. Weiters müßten die wirschaftlichen Einrichtungen der slowenischen Volksgruppe entsprechende Förderungen erfahren.

Der Rat der Kärntner Slowenen und der Zentralverband slowenischer Organisationen in Kärnten kommen nicht umhin, in diesem Zusammenhang auch auf die neuesten Aktivitäten des „Kärntner Heimatdienstes" aufmerksam zu machen, der nunmehr — offenbar da er bisher seine Ziele erreicht hat — seine Hetze gegen die wirtschaftliche Kooperation Kärntens mit Slowenien und überhaupt gegen die Beseitigung der wirtschaftlichen Benachteiligung des Südkärtner Raumes richtet.

Zur Frage der Planstelle für einen ordentlichen Universitätsprofessor für Slawistik (II) an der Universität für Bildungswissenschaften in Klagenfurt wäre zu bemerken, daß der derzeit Berufene sicher qualifiziert ist, daß aber damit den spezifischen Bedürfnissen der Klagenfurter Universität noch nicht Rechnung getragen wurde. So gibt es im gesamten akademischen Mittelbau niemanden, der angemessen Slowenisch kann. Außerdem sind die für die slowenische Minderheit relevanten Forschungs- und pädagogischen Vorhaben (Forschungsprojekt: Inventarisierung der slowenischen Volkssprache in Kärnten, Dolmetschstudium für Slowenisch) zur Zeit in Graz loziert, während ein Großteil der Studierenden der slowenischen Volksgruppe die Klagenfurter Universität für Bildungswissenschaften besucht. Gleichzeitig weisen wir darauf hin, daß auch an anderen wissenschaftlichen und kulturellen Institutionen, wie z. B. Bibliotheken, Kärntner Landesarhiv, Landesmuseum u. a. Planstellen für zweisprachige wissenschaftliche Kräfte geschaffen werden sollen.

Die Zentralorganisationen haben sich bereit erklärt, durch einen fachkundigen Juristen an einer Vergleichsstudie zwischen der Rechtslage gemäß dem jugoslawisch-italienischen Vertrag von Osimo und der österreichischen Minderheitengesetzgebung mitzuarbeiten. Die Rechtslage ist sicher ein wesentlicher Bestandteil jeder Volksgruppenregelung, wichtiger erscheint uns jedoch der Geist, in dem abgeschlossene Verträge durchgeführt werden.

Außerdem handelt es sich bei den Verträgen von Osimo im Gegensatz zum österreichischen Staatsvertrag um ein bilaterales Abkommen zwischen Italien und Jugoslawien, dessen Zustandekommen in erster Linie in der endgültigen Regelung der Grenzfrage zwischen Italien u. Jugoslawien seine Grundlage hat. Zudem müßten die Verträge von Osimo insbesondere auch hinsichtlich der besonderen Form der wirtschaftlichen Zusammenarbeit in den grenznahen Gebieten geprüft werden.

Einen Versuch, wegen vermeintlicher Kompetenzschwierigkeiten zwischen dem Land Kärnten und dem Bund, Angehörigen der slowenischen Volksgruppe elementare Menschenrechte vorzuenthalten, sehen wir in Ihrer Antwort zur Frage von zweisprachigen Kindergärten in Kärnten. Das Recht der slowenischen Volksgruppe in Kärnten auf zweisprachige Vorschulerziehung ist ein Bestandteil des Artikel 7 Abs. 2 und 4 des Staatsvertrages. Darum hat die österreichische Bundesregierung die Verpflichtung, für die Ermöglichung der zweisprachigen Vorschulerziehung Sorge zu tragen. Wir sind der Meinung, daß an dieser Stelle nicht gesondert hervorgehoben werden muß, daß auf der heutigen Stufe der gesellschaftlichen Entwicklung in Österreich die Ermöglichung der Vorschulerziehung in der eigenen Muttersprache zu den elementaren Bestandteilen der Chancengleichheit in der Erziehung gehört. Mit privaten zweisprachigen Kindergärten ist dieses Problem keineswegs gelöst, wobei zu bemerken wäre, daß für die Errichtung eines Kindergartens in Klagenfurt zwar eine finanzielle Förderung in Höhe der Hälfte der veranschlagten Baukosten aus Mitteln der Volksgruppenförderung unterstützt wurde, das wesentlich schwierigere Problem der Erhaltung der privaten zweisprachigen Kindergärten jedoch keineswegs gesichert wird, während für den privaten zweisprachigen Kindergarten in St. Primus bis heute nicht einmal ein Baukostenzuschuß gewährt wurde.

Dieselbe Rechtsauffassung wie zur Frage der zweisprachigen Kindergärten vertreten der Rat der Kärntner Slowenen und der Zentralverband slowenischer Organisationen auch zum Problem der Auflassung von Schulklassen in Kärnten wegen zu geringer Schülerzahl. Schul- und Gemeindezusammenlegungen, Zusammenlegungen von Bezirksgerichten und die jetzt ins Auge gefaßte Neuordnung der Wahlkreise für die Landtagswahlen werden in Kärnten nicht zuletzt unter dem Blickwinkel der Änderung der Verhältnisse zu ungunsten der Slowenischsprachigen in den neuen Gemeindegrenzen, Schul-, Bezirksgerichts- und Wahlsprengeln durchgeführt. Eine solche Vorgangsweise widerspricht jedoch dem Wortlaut und dem Geist des Artikels 7 des österreichischen Staatsvertrages, wofür nicht nur das Land Kärnten, sondern vor allem der Bund die Verantwortung trägt.

Hinsichtlich der Aufnahme der Schulzeitschrift „Mladi rod" in die Schulbuchaktion ist durchaus richtig, daß es für alle anderen als die vierte Schulstufe der Grundschulen und der weiterbildenden Schulen approbierte Lesebücher in slowenischer Sprache gibt, jedoch sind sie größtenteils schon lange in Gebrauch und entsprechen nicht mehr den derzeitigen Lehrerfordernissen. Zum Vergleich sei noch festgehalten, daß die in den genannten Schulstufen verwendeten Deutschlesebücher durchwegs 400 bis 500 Seiten Großformat enthalten, die verwendeten Slowenischlesebücher jedoch kaum 200 bis 300 Seiten aufweisen und das in einem kleineren Format. Der Rat der Kärntner Slowenen und der Zentralverband slowenischer Organisationen in Kärnten ersuchen daher abermals, die Schulzeitschrift „Mladi rod" in die Gratisschulbuchaktion für alle Klassen an Volks- und Hauptschulen, sowie an anderen Lehranstalten im Bereich des Minderheitenschulwesens in Kärnten einzugliedern.

Sie, Herr Bundeskanzler, stellen uns abschließend eine mittlere Lehranstalt mit wirtschaftlicher Ausrichtung in Aussicht. Wir begrüssen diese Ihre Bereitschaft und schlagen vor, vorerst im Rahmen des Bundesgymnasiums für Slowenen einen Schulversuch eines wirtschaftsorientierten Zweiges der Oberstufe zu starten.

Im Schreiben vom 20. Dezember 1978 wird jedoch in manche seinerzeit aufgeworfenen Fragen der slowenischen Volksgruppe nicht eingegangen. Gänzlich außer acht gelassen wird das Problem der slowenischen Sendungen im Radio- und Fernsehprogramm des ORF. In diesem Zusammenhang betonen wir nochmals, daß die derzeitige Lösung bezüglich slowenischsprachiger Sendungen im Kärntner Regionalprogramm des ORF weder in sachlicher, programmtechnischer, noch personeller Form unseren Bedürfnissen entspricht und wir schon einige Male auf die Mängel aufmerksam gemacht haben. Es ist bezeichnend, daß die nationalen Minderheiten in Österreich vom Rundfunkgesetz im Gegensatz zu den gesetzlich anerkannten Kirchen und Religionsgemeinschaften überhaupt nicht als eigene Interessensgruppe anerkannt werden und sie auch in der Hörer- und Sehervertretung nicht berücksichtigt sind. Dies gilt ebenso für Belangsendungen, in welchen die politischen Parteien, wie auch die Kirchen- und andere Interessenverbände zu Wort kommen, den nationalen Minderheiten jedoch dieses Recht vorenthalten wird. Wir fordern daher die Ausweitung der täglichen Sendezeit im Rundfunk, die Berücksichtigung unserer Bedürfnisse im Fernsehen, die Mitwirkung der slowenischen Zentralorganisationen bei der Gestaltung der slowenischen Rundfunk- und Fernsehsendungen, die Einführung von Belangsendungen und die Sicherung des reibungslosen Empfanges der slowenischen Fernsehprogramme im gesamten Südkärntner Raum.

Wesentliche Mängel ergeben sich auch bei der Anstellung von Angehörigen der slowenischen Volksgruppe im öffentlichen Dienst. Trotz Ihrer mehrmaligen Zusage, Herr Bundeskanzler, sich für die Anstellung von Kärntner Slowenen, zumindest im Bundesdienst in Kärnten zu verwenden, hat sich diese Situation eher zu unseren Ungunsten gewandelt bzw. ist gleich geblieben. Es gibt nach wie vor kaum Kärntner Slowenen im mittleren und höheren Bundes- oder Landesdienst, dasselbe gilt auch für die Kammern in Kärnten.

Abschließend betonen die beiden unterzeichneten Organisationen, daß nach wie vor wesentliche Bestimmungen des Artikel 7 des österreichischen Staatsvertrages unerfüllt geblieben sind. Die Notwendigkeit der staatsvertragskonformen Regelung der Minderheitenrechte steht somit trotz der nun schon fast dreijährigen Geltung des Volksgruppengesetzes nach wie vor im Raum und appellieren wir als Vertretung der slowenischen Volksgruppe erneut mit aller Dringlichkeit an die Bundesregierung, die nun gestützt auf das große Vertrauen des österreichischen Volkes keine Ausrede hat, auf die deutschnationalistischen Kreise Rücksicht nehmen zu müssen, die Lösung dieser Fragen gemeinsam mit uns ehestens in Angriff zu nehmen. Dabei betonen wir, daß es sich um keine neuen Forderungen handelt und wir unsere bisherigen Vorschläge und Standpunkte aufrecht erhalten.

Die beiden Zentralorganisationen sind zur konstruktiven Mitarbeit an einer gemeinsamen Lösung jederzeit bereit und erwarten, daß die Bundesregierung im gleichberechtigten Dialog mit ihnen die längst fällige Regelung der anstehenden Fragen des Artikels 7 des Staatsvertrages gleich am Beginn der neuen Gesetzgebungsperiode in Angriff nimmt und bis zum 25. Jahrestag der Unterzeichnung des Staatsvertrages im Interesse des friedlichen Zusammenlebens der deutsch- und slowenischsprachigen Bewohner des Landes Kärnten und im Interesse der gutnachbarlichen Beziehungen zu Jugoslawien als legitimer Schutzmacht der slowenischen Volksgruppe einer zufriedenstellenden Lösung zuführt.

In diesem Sinne ersuchen wir die Bundesregierung, die notwendige staatsvertragskonforme Lösung des Artikel 7 des Staatsvertrages auch als ein staatspolitisches Erfordernis in die Regierungserklärung aufzunehmen.

Mit vorzüglicher Hochachtung!

Celovec-Klagenfurt, 15. 5. 1979.

Narodni svet koroških Slovencev
Rat der Kärntner Slowenen

Zveza slovenskih organizacij na Koroškem
Zentralverband slowenischer Organisationen in Kärnten

Ob TV-filmu „Vas ob meji":

Prikrivanje zgodovinskih dejstev

ne more prispevati k odstranjevanju predsodkov

Po uspešni in objektivni dokumentaciji „Tujci v domovini" Trautl Brandstallerjeve leta 1976 se je avstrijska televizija v sredo preteklega tedna ponovno lotila slovenskega vprašanja na Koroškem — tokrat ne potom dokumentacije, marveč s televizijsko igro „Vas ob meji" (Das Dorf an der Grenze), ki jo je napisal na Koroškem rojeni avtor Thomas Pluch, novinar pri Wiener Zeitung na Dunaju. Za režijo je bil odgovoren Fritz Lehner, vodenje kamere pa je bilo v rokah Tonija Peschkeja.

Avstrijska televizijska igra „Vas ob meji" je koprodukcija avstrijskega ORF, zahodnonemškega ZDF in švicarskega SRG. Te ustanove so film sofinancirale in so ga oziroma ga bodo predvajale preko svojih kanalov, zadnji dve v nekoliko skrajšani verziji. Intendant prvega programa avstrijske televizije Wolf in der Maur je inozemsko zanimanje za film razlagal s tem, da pri njem ne gre za poseben problem določene manjšine, marveč za občečloveški problem odpuščanja in sprave. Sprava naj bi bila tudi po besedah avtorja Plucha edina tendenca njegovega filma.

Kakor velja za vsako umetniško delo, tako tudi tega filma ni mogoče kritizirati ali interpretirati zgolj po estetskih, umetniških momentih, saj so le-ti samo vidni izraz vsebine, in sicer konkretne politične vsebine, katero posredujejo. Zato se tudi ne bomo spuščali v podrobno ocenjevanje posameznih igralcev, čeprav splošno lahko ugotovimo, da so prepričljivo odigrali svoje vloge, kar še posebej velja za glavne osebe Hanseja, Karnitscherja in Schellandra. Pa tudi z dramaturške strani je avtorju in režiserju uspelo uvesti (vsaj za avstrijske razmere) novo kvaliteto: realistično prikazovanje dvojezičnosti na dvojezičnem ozemlju, čeprav bo ravno ob tem filmu še treba govoriti o tem, kaj je ta realizacija konec konca povzročila v avstrijski javnosti.

Pri tem filmu torej ne gre za dokumentacijo, marveč za televizijsko igro, ki zahteva seveda lastno in tej zvrsti odgovarjajočo umetniško realizacijo določene snovi; torej tudi ni mogoče zahtevati minuciozne in v vseh primerih preverljive zgodovinske natančnosti. To je brez dvoma legitimno, dokler tak prikaz ne popači zgodovinske in politične izpovedi obdelanega zgodovinskega obdobja. Za to izpoved nosi umetnik vso odgovornost. Popačenje zgodovine fašizma in antifašistične borbe pa nedvomno predstavlja film, katerega edina (skromna) izpoved je v tem, da so pač bili ljudje na obeh straneh krivi in da gre samo za osebni značaj, kako se kdo kje obnaša. To je idealiziranje in nerazumevanje zgodovine.

Tako se torej tendenca tega filma pokaže v tem, kaj film zamolči in zataji.

Film ne pokaže fizičnega nasilja, ki ga je izvajal Heimatdienst v tako imenovanem obrambnem boju in ki je končno privedel do znanega (in v filmu prikazanega) izida plebiscita. Potem se v filmu dolga leta na Koroškem nič več ne dogaja: ni govora o krutem preganjanju slovenske inteligence; ni prikazana funkcija zastopnikov takoimenovanih „vindišarjev", zamolčan je direktni prehod Heimatdiensta oz. Heimatbunda v nacistično stranko; predvsem pa ni prikazana vloga, ki jo je ta organizacija igrala pri pripravah za zločinsko izseljevanje koroških Slovencev. Obratno — avtor filma celo zamolči, da se je izseljevanje začelo že leta 1942 in tako sugerira gledalcu, da je do tega zločina prišlo šele leta 1944, kar nujno popači tudi vzroke in pogoje za nastanek oborožene antifašistične borbe na koroških tleh.

Ravno odnos do antifašistične borbe na Koroškem je merilo demokratične usmerjenosti avstrijskega ljudstva; to seveda velja tudi za avstrijske kulturne delavce. V filmu „Vas ob meji" pa so slovenski partizani prikazani kot skrivači in kot tatovi, ki se v krvave spopade z nemško vojsko zapletejo le po lastni neumnosti, ker v zaljubljenosti izdajo svoja zakloniščа; torej po lastni krivdi pridejo ob življenje, so maščevalni in ob koncu naravnost krvoločni. Ni pa govora o sodelovanju med prebivalstvom in partizani, ki so bili v pravem pomenu besede ljudska vojska, in ni govora o njihovi uspešni borbi, s katero so preprečili nameravano nadaljnje izseljevanje koroških Slovencev. O vsem tem film molči.

Toda film molči zlasti tudi o drugi strani: nacistično nasilje je ponazorjeno vse prej kot nasilno; v letu 1942, ko so v resnici pregnali na stotine slovenskih družin, v filmu Slovenci še mirno plešejo pod lipo — hkrati pa so tako „nasilni" in tako „sovražni", da priseljena nemška družina strahoma beži pred njimi; toda niti besedice o zločinih, ki so se dogajali vse tja do konca vojne — o obglavljenih iz Sel in Železne Kaple, o Hojnikovih, o Peršmanovih in o mnogih drugih...

Nasprotno ob koncu sledi konkretno in cinično tisto, ka je stoletna tiha (in tudi glasna) želja koroških nacionalistov: Slovenec naj uvidi in prizna, da je sam kriv vsega trpljenja in ubijanja. Na partizanovo začudeno vprašanje, zakaj Hanse kot zaveden Slovenec po vrnitvi iz pregnanstva nenadoma nemško govori (kar ni samo historično zgrešeno, marveč tudi umetniško povsem nelogično in nespretno realizirano) pa odgovor: „...weils doch gleich is wos man redet. Verdammte Sprachen, aber wirklich..." Torej resignacija; Slovenec naj se sprijazni s svojo usodo — prizna se naj k nemškemu „kulturnemu krogu", ker le tedaj bo „dober Koroščec"?

Ali pa zapoved, Slovenec naj molči? Ker če že govori, potem naj govori vsaj „windisch". Igralci slovenskih vlog govorijo v filmu slovensko, se pravi koroško slovensko narečje, kar vsekakor odgovarja realizmu filma. Vendar so se zlasti v dunajskem tisku (Kurier, Kronenzeitung) naravnost veselili dejstva, da je igralec Karnitscherja Wolfgang Gasser v nekem intervjuju menda trdil, da v filmu ni govoril slovensko, marveč „windisch". Čeprav je potem na tiskovni konferenci razlagal, da pod pojmom „windisch" razume koroško slovensko narečje (zakaj potem ta pojem sploh uporablja?!), je ta stara teorija takoj padla na rodovitna tla — Kurier je vedel poročati: „Im film wird auch windisch gesprochen."

In smo spet pri tistem, o čemer smo mislili, da je preživeto.

Morda so bila čustva pri ustvarjanju filma plemenita. V pogovoru z avtorjem, režiserjem, intendantom in posameznimi igralci je vsekakor nastal vtis, da Slovencem niso nenaklonjeni. Potem pa naj bo sad njihovega dela dokaz za to, da v takih primerih ni važen samo previden, marveč je še dosti bolj potreben jasno opredeljen pristop k obdelavi snovi — da ne nastane ravno obratni efekt namesto zaželjenega. Kajti prikrivanje dejstev ne prispeva k odstranjevanju predsodkov in torej tudi ne vodi k resnični spravi.

Kot prava ljudska vojska so se partizani trudili za korektne odnose z ljudstvom. Na sliki: dokument, ki priča o urejenem nakupovanju živil.

V A B I L O

Zvezna gimnazija za Slovence v Celovcu prisrčno vabi na

šolsko akademijo

ki bo v nedeljo, dne 27. maja 1979, ob 14.30 uri v Delavski zbornici (Arbeiterkammer) v Celovcu

Ob mednarodnem letu otroka prirejamo letos šolsko akademijo pod geslom

TU SMO, VAŠI OTROCI!

Na sporedu je komemoracija za umrlim prvim ravnateljem Slovenske gimnazije dr. J. Tischlerjem; nato sledijo pevske in instrumentalne točke, jazz-gimnastika in recitacije. V prvem delu akademije nastopajo otroci dvojezičnih otroških vrtcev iz Št. Petra pri Št. Jakobu v Rožu in iz Celovca.

V prostoru pred dvorano bo spet bazar dijaških izdelkov. Dobiček bo služil podpiranju učencev.

Svetujemo in prosimo, da si vstopnice pravočasno preskrbite v pisarni Zvezne gimnazije za Slovence.

Ravnateljstvo

Literatura - most med narodi

Kakor smo poročali že v zadnji številki našega lista, je bilo od 8. do 12. maja na Bledu 12. mednarodno srečanje pisateljev, ki ga vsako leto priredita Društvo slovenskih pisateljev in Slovenski center PEN. Letošnjega srečanja se je udeležilo več kot sto pesnikov in pisateljev, literarnih kritikov in založnikov iz tridesetih držav.

Kot znano, so tokrat obravnavali dve glavni temi, in sicer literaturo kot most med narodi, pri čemer je bil glavni poudarek na književnosti takoimenovanih malih narodov. Na sporedu je bilo tudi predavanje avstrijske pisateljice Hilde Spiel, ki je v svojem prispevku orisala avstrijsko književnost.

V okvirnem sporedu je bil tudi koncert Slovenskega oktета iz Ljubljane, poleg tega pa so za udeležence srečanja priredili izlet v Vintgar, znano turistično točko blizu Bleda.

Srečanje na Bledu je potekalo v znamenju želja in priporočil glede prevajanja in uveljavljanja literatur tako imenovanih malih narodov. V tem okviru pa je bilo prisotno tudi literarno ustvarjanje narodnih manjšin ter je zbrano mednarodno občinstvo na to problematiko opozoril zlasti tudi naš pesnik Andrej Kokot. Predstavil se je kot književnik manjšinskega naroda iz Avstrije, kot pripadnik slovenske narodne skupnosti na Koroškem. Zato je njegovo umetniško ustvarjanje povezano s težavami, s kakršnimi se njegovi prijatelji iz večinskega naroda ne srečujejo — ima pa to prednost, da lahko tvorno deluje kot povezovalni člen med dvema narodoma v deželi, seveda, če so za to dani ustrezni pogoji. Izrazil je zadovoljstvo nad tem, da je na lanskem simpoziju PEN prišlo do pobude, da je treba gojiti književnosti malih narodov. S svojega vidika pa je k temu dodal, da je treba ohraniti in pospeševati tudi književnost narodnih manjšin, kajti dela manjšinskih pisateljev po svoje bogatijo kulturno tvornost države, v kateri živijo. Navedel je primer Belgije in Nizozemske, kjer so za ohranjanje književnosti narodnih skupin uvedli večjezično kulturno administracijo, ter izrazil željo, da bi ta korak našel posnemalce tudi v drugih državah, kjer za svoje narodne manjšine oziroma njihovo književnost še niso podvzeli ustreznih korakov, ki bi pomagali ohranjati in pospeševati njihov razvoj. Ob koncu je povedal, da pripravljajo slovenski pisatelji na Koroškem srečanje književnikov manjšinskih narodov, kjer bodo pregledali, kako delujejo pisatelji narodnih skupnosti izven meja matičnih narodov, predvsem pa bodo nakazali njihov pomen in vlogo ob stičiščih dveh ali več kultur ter prispevek k sožitju med narodi.

Navdušeno in prisrčno pa je mednarodni pisateljski avditorij pozdravil simbolično uresničitev Kokotovih misli, ko sta predavanje avstrijske pisateljice Hilde Spiel zaključila koroška pesnika Walter Nowotny in Andrej Kokot — prvi z nemškimi prevodi Kokotovih pesmi, drugi s svojimi slovenskimi prevodi Nowotnyjevih pesnitev.

Umrl je Antun Augustinčič

eden največjih umetnikov naše dobe

Prejšnji teden je umrl znani hrvaški kipar Antun Augustinčič, ki je veljal za enega največjih umetnikov naše dobe. Le nekaj dni pred smrtjo je praznoval svoj 79. rojstni dan.

Augustinčič je bil član sveta federacije SFRJ, član Jugoslovanske akademije znanosti, slovit likovni pedagog in pomemben javni delavec. Bil je učenec slavnega Ivana Meštroviča, v dolgih desetletjih svojega umetniškega delovanja pa je ustvaril številne umetnine, ki bodo trajno spominjale na njegovo delo.

V ta okvir sodijo predvsem tudi mnogi spomeniki širom Jugoslavije, pa tudi drugod po svetu. Tako je že leta 1930 napravil znani spomenik prebivalcem Niša, ki so padli v prvi svetovni vojni. Istega leta je zmagal na mednarodnem natečaju za veliki spomenik osvoboditeljem v Katowicah na Poljskem. Leta 1936 so v Ženevi pred poslopjem Mednarodnega urada za delo postavili njegovo mogočno skulpturo Rudarja. Čudovite grafike na temo narodnoosvobodilnega boja so nastajale med vojno, po osvoboditvi pa je ustvaril vrsto monumentalnih spomenikov; med njimi je tudi 35 m visoki spomenik Rdeči armadi pri Batini Skeli na Donavi. Prav tako je napravil tudi spomenik maršalu Titu, ki stoji na dvorišču Titove rojstne hiše v Kumrovcu, v mnogo večjih dimenzijah pa na velikem trgu sredi Velenja.

Pomemben je tudi njegov veliki Konjenik, ki ga je Jugoslavija poklonila Združenim narodom in stoji danes sredi New Yorka. Njegova največja mojstrovina pa je nedvomno spomenik, ki so ga pred leti v Donji Stubici postavili ob 400-letnici velikega hrvaško-slovenskega kmečkega punta prav na kraju, kjer sta se kmečka vojska in vojska hrvaško-madžarskih oblastnikov spopadli v jeseni leta 1572. Gre za mogočno kompozicijo, v kateri je prikazan spopad, pa tudi življenjske razmere tedanjega tlačana ter življenje cerkvene in posvetne gosposke.

Antun Augustinčič je torej ustvaril ogromno število edinstvenih umetnin, ki so njegovo ime neizbrisno vklesale v zgodovino ne le hrvaške in jugoslovske umetnosti, marveč tudi evropske in svetovne umetniške ustvarjalnosti.

Zbirka Wiegele iz Čajne

Še do vključno 14. junija je v Deželni galeriji v Celovcu na ogled razstava del iz zbirke družine Wiegele, ki nudi dober vpogled v pomembno umetniško ustvarjanje na področju Čajne. Preko meja ožje domovine je postal takoimenovani „Čajniški krog" oziroma „Čajniška šola" pojem za likovno ustvarjanje cele skupine umetnikov, ki so se na Čajni rodili ali vsaj začasno tam živeli, v divni pokrajini pod Dobračem ustvarjali in se medseboj oplajali.

Domačin **Sebastian Isepp** (1884—1954) je privabil tri leta mlajšega **Franca Wiegeleta** (1887—1944) na dunajsko akademijo, kjer je spoznal **Antona Koliga** iz Moravske (1886—1950). Leta 1911 sta razstavljala Franc Wiegele in Anton Kolig skupaj s Kokoschko, Schielejem in Faistauerjem v znameniti razstavi Hagenbunda na Dunaju, ki pomeni prelomnico v sodobnem slikarstvu. Poznanstvo in prijateljstvo med umetnikoma je dovedlo celo do svaštva, saj je Anton Kolig poročil Wiegeletovo sestro in se nastanil na Čajni. Vsaj začasno sta pritegnila v svoj krog dokaj različnega slikarja samouka **Herberta Boeckla** (1894—1966) iz Celovca, kateremu je ravno sedaj posvečena obsežna retrospektiva v celovškem Domu umetnikov, ter slikarja **Gerharda Frankla** (1901—1965) iz Dunaja. Preko Koliga pa je prišel tudi **Anton Mahringer** (1902—1974) iz Stuttgarta v Ziljsko dolino, kjer se je razvil predvsem ob številnih podobah Dobrača v abstraktnega krajinarja.

Iz bogate zbirke družine Wiegele na Čajni predstavlja Koroška deželna galerija predvsem olja in risbe Franca Wiegeleta in Antona Koliga ter Antona Mahringerja, nekaj risb umetnikovega brata Alfreda Wiegeleta ter najnovejša dela mladega umetnika Petra-Paula Wiegeleta, ki nikakor ne skuša tajiti ozkih vezi in navezanosti na okolje.

Tudi sedanja razstava potrjuje izreden pojav in veljavo Čajniškega kroga umetnikov v likovnem ustvarjanju prve polovice 20. stoletja, o katerem je avstrijska umetnostna zgodovina v tridesetih letih jasno zapisala, da se pozna okoliščina, da so izhajali umetniki deloma iz slovenskega oziroma slovanskega in tudi romanskega sveta.

BERGOVA GALERIJA V PLIBERKU

bo od nedelje dalje spet odprta

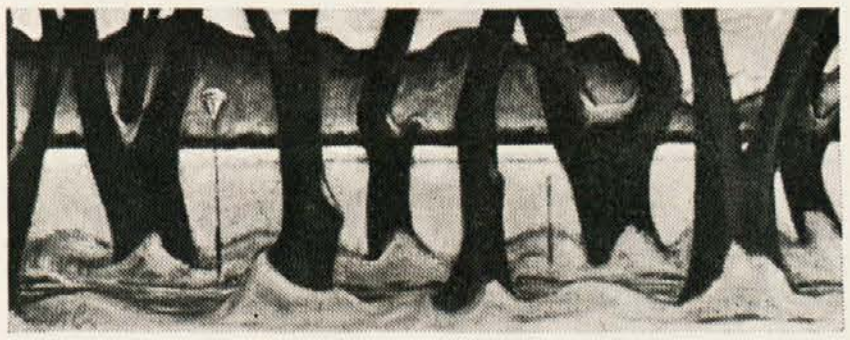

V nedeljo 20. maja bo Bergova galerija v Pliberku spet odprta za novo sezono. Uradna otvoritev bo ob 10. uri dopoldne pred farno dvorano, kjer bo letos urejena tudi še posebna razstava znanega koroškega umetnika. Prav tako pa bo prof. Werner Berg tudi v stalni galeriji razstavil nekaj novih del.

Tako bo Bergova galerija od nedelje dalje spet odprta domačim in tujim obiskovalcem, ki jim bo predstavljala enega najbolj znanih umetnikov naše dežele.

Pestra dejavnost SPD „Danica“

Slovensko prosvetno društvo „Danica" in Krajevno združenje Zveze slovenske mladine v Šentvidu v P. sta že lansko leto navezala stike z občinsko konferenco mladine v Šentjurju pri Celju in s tamkajšnjim prosvetnim društvom. Do prvega srečanja oziroma akcije je prišlo 21. in 22. aprila minulega leta, ko so mladinke in mladinci iz Šentjurja prišli pomagat gradit naš kulturni dom v Šentprimožu. Za to pomoč se tem potom ponovno iskreno zahvaljujemo.

V soboto 12. maja pa je v Šentjurju gostoval naš mešani pevski zbor in ansambel „Korotan" s pevci SPD „Danica". Ob prihodu so nas tamkajšnji predstavniki seznanili s posebnostmi in zgodovino Šentjurja.

Koncerta, ki je bil v polni dvorani kulturnega doma, so se udeležili tudi najvišji predstavniki družbeno-političnega življenja občine. Že po prvi pesmi je v dvorani zavladalo veliko navdušenje, ki je trajala do konca koncerta. Publika je živela z nami in navdušenega aplavza kar ni hotelo biti konca, iz česar upravičeno sklepamo, da je bil naš nastop uspešen. Predsednik moškega zbora „Skladateljev Ipavcev" je v imenu Šentjurčanov izrekel željo, da to, naj ne bi bilo zadnje srečanje ter da bi jih še večkrat obiskali z našo lepo pesmijo. Ob tej priložnosti so nam zagotovili, da bodo še prišli pomagat, če bo potreba. Njihov moški pevski zbor smo povabili, da bi nastopil v novem kulturnem domu v Šentprimožu, ko bo dograjen. Po nastopu so nas gostitelji odlično pogostili. Bila je prijetna družabnost polna tistega razpoloženja, ki ga občutimo ljudje istega hotenja skratka najboljši prijatelji. Končno je napočil tisti trenutek, ko smo se morali posloviti in odpraviti na pot, tako da smo prispeli na naše domove šele oz. že ob zgodnjih jutranjih urah. Srečanje s Šentjurčani nam bo ostalo v zelo prijetnem spominu.

V nedeljo popoldne smo pri Voglu v Šentprimožu imeli materinsko proslavo, na katero smo vabili predvsem naše mamice, da se jim vsaj enkrat na leto — ob njihovem prazniku bolj posvetimo in da jih temu primerno počastimo. Po pozdravnih besedah predsednika SPD „Danica" Stanka Wakouniga so v okviru sporeda nastopili otroci novega dvojezičnega otroškega vrtca v Šentprimožu, ki je velika pridobitev za občane naše občine; otroški zbor SPD „Danica" (zapel štiri pesmi), mladi recitatorji, otroci z godali in dijaški ansambel „Mladi mi", ki ga sestavljajo dijaki 6. razreda slovenske gimnazije v Celovcu. Ta ansambel je že s prvo pesmijo navdušil občinstvo, tako da je bil dejansko prijetno presenečenje nedeljske prireditve. Želi so velik aplavz, pri tem jih je še posebej podprlo 150 mladincev iz Slovenije, ki so bili na obisku v našem kraju kot gostje Koroške dijaške zveze. Mlademu ansamblu, ki je tokrat prvič javno nastopil želimo pri njihovem nadaljnjem udejstvovanju kar največ uspeha.

To je bil kulturni del materinske proslave, kateremu je sledil še družabni del. Društvo je namreč povabilo mamice na kavico in tortico. Prepričani smo, da smo se s to proslavo tako s strani otrok, kakor tudi s strani društva vsaj malo oddolžili za ves trud in prizadevanje naših mater v korist otrok in naši narodni skupnosti.

Naj ob tej priložnosti ne pozabimo omeniti, da je bilo prijetno opazovati mamice, kako so z veliko vnemo spremljale izvajanja svojih najmlajših na odru. Nastop teh otrok je bil prav gotovo najdragocenejše darilo ob njihovem prazniku.

Slovensko prosvetno društvo „Vrtača" v Slovenjem Plajberku vabi na uprizoritev komedije

SVOJEGLAVČEK

v soboto 26. maja 1979 ob 19.30 uri pri Lauseggerju pd. pri Foltu v Slovenjem Plajberku.

Gostuje SPD „Bilka" iz Bilčovsa.

Prisrčno vabljeni!

Zveza slovenskih žena organizira izlet

V ROGAŠKO SLATINO
v četrtek 24. maja 1979

Odhod iz Borovelj ob 5.30 uri, iz Celovca izpred sedeža ZSO, Gasometergasse 10 ob 6. uri.

Prisrčno vabljeni!

Slovenska prosvetna zveza in Krščanska kulturna zveza vabita v okviru mednarodnega gledališkega tedna „Spektrum 79" na lutkovno predstavo „lutkovnega gledališča Jože Pengov" iz Ljubljane

Petelin se sestavi

v soboto 26. maja ob 14. uri pri Pušniku v Ločah
v nedeljo 27. maja ob 11.30 uri v farni dvorani v Železni Kapli
v ponedeljek 28. maja ob 10. uri v otroškem vrtcu v Št. Petru pri Šentjakobu v Rožu, ob 15. uri v Bilčovsu pri Miklavžu
v torek 29. maja ob 10. uri pri Šoštarju v Globasnici in ob 14.30 uri v farni dvorani v Šmihelu
v sredo 30. maja ob 11.30 uri v slovenski gimnaziji v Celovcu in ob 15. uri v otroškem vrtcu v Šentprimožu
v četrtek 31. maja ob 10. uri v Delavski zbornici v Beljaku

V okviru tega tedna bo sodeloval tudi Oder mladje z mladinsko predstavo (nagrajeno na beograjskem amaterskem festivalu)

HIŠA TETE BARBARE

v četrtek 31. maja ob 19.00 uri v Delavski zbornici v Beljaku.

Prisrčno vabljeni!

Otvoritev živalskega parka

Zadnji petek 11. maja je bila otvoritev naravnega živalskega parka na Majrobniku (Maiernigg-Alpe) na jugovzhodnem robu Vrbskega jezera. Naravni živalski park v neposredni bližini Celovca je v prvi vrsti namenjen mestnim ljudem zlasti mladini, ki ima danes skromne možnosti spoznavati naše naravno okolje. Na površini 6 ha najdemo ovce, škotske koze, fazane, srne, jelene, muflone in ponije, slednje otroci tudi lahko jezdijo. Na območju parka pa je tudi botanični vrt, ki omogoča spoznavanje dreves in drugih rastlin.

Vstopnina za odrasle znaša 20, za otroke 10 šilingov.

Bekštanj

Pred nedavnim smo poročali, da so v Bekštanju otvorili občinsko hišo. Otvoritve se je udeležilo poleg domačinov tudi mnogo prominence. Lepotni madež te prireditve pa je vsekakor bil ta, da niso k sodelovanju pritegnili domačega SPD Jepa-Baško jezero oziroma njegovega tamburaškega zbora, ki bi se prav gotovo rad udeležil slovesnosti. Čeprav živita v tej občini slovenski kakor tudi nemški življ, se tega ni upoštevalo, tako da ni padlo nobene slovenske besede. Če ne bi dekan Filip Millonig blagoslovitvenega obreda opravil v obeh deželnih jezikih, bi si lahko predstavljali, da je bila otvoritev nekje v Krški dolini (Gurktal) in ne na južnem Koroškem, kjer živimo in delujemo koroški Slovenci.

Nekoliko več tolerance smo le pričakovali in ne nazadnje naj omenimo, da smo k izgradnji občinske hiše prispevali vsi brez razlike, tako slovensko kot nemško govoreči občani. Kje je tu tista enakopravnost, o kateri se toliko govori doma in na mednarodnih forumih. To je samo en primer med neštetimi, da je med besedami in dejanji še zelo globok prepad.

Zveza koroških partizanov obvešča vse svoje člane, da imajo tudi v letošnjem letu možnosti okrevanja v zdraviliščih ali na morju. Vse tozadevne prošnje pošljite na naslov: Zveza koroških partizanov, 9020 Klagenfurt-Celovec, Spitalgasse 12/III.

Zaradi hitrejšega in lažjega poslovanja vas prosimo, da k prošnji priložite tudi zdravniški izvid.

KOTMARA VAS

Občni zbor SPD „Gorjanci“

V soboto 12. maja 1979 je imelo SPD „Gorjanci" izreden občni zbor pri Mežnarju v Kotmari vasi. Predsednik Jozi Pack je uvodoma pozdravil vse navzoče, med njimi zastopnika SPZ Hanzija Weissa in zastopnika EL v kotmirškem občinskem odboru Jožeta Wakouniga. Poseben pozdrav pa je veljal mamam, saj so slavile naslednji dan svoj praznik.

Sledila so poročila predsednika, tajnika in blagajnika. Delovanje društva je bilo razgibano. Lani januarja so društveniki sodelovali pri igri „Petrčkove poslednje sanje", ki so jo zaigrali z velikim uspehom v farni dvorani (režija župnik Maks Mihor). Marca je predaval v okviru Rožanskega izobraževalnega tedna univ. prof. Schausberger (Celovec) o anšlusu leta 1938 (Der Griff nach Österreich). Za uvod pa je zapel mešani društveni zbor. Mešani zbor je sodeloval tudi aprila pri proslavi 70-letnice SPZ v Celovcu, avgusta pa v Školičah, ko je slavila 70-letnico tamkajšnja „Edinost". Septembra so počastili 80-letnika Franca Ogrisa, pd. Odlna. Septembra so organizirali društveniki izlet na Južno Tirolsko. Oktobra je sodeloval mešani zbor v okviru proslav 70-letnice SPZ v Beljaku. Decembra pa so počastili 75-letnika Tomaža Kobana, prejšnjega slovenskega občinskega odbornika.

Letos so sodelovali društveniki pri božičnem misteriju „Henrik, gobavi vitez", ki so ga zaigrali v farni dvorani (režija župnik Maks Mihor). Pustna veselica je bila pri Marinjaku. Prav tako v februarju je slavil 80-letnico naš koroški pevec Pavle Kernjak; počastili so ga tudi zastopniki „Gorjancev". Marca je bil v okviru Rožanskega izobraževalnega tedna koncert vigrednih pesmi v novi šoli, prof. Helmut Zwander pa je predaval o rastlinskem svetu od Koroške do Ohrida. Marca meseca je umrl Andrej Krušic, Motijev oče na Novem selu. Dolga leta je sodeloval v društvu, ki ga bo ohranilo v častnem spominu. 30. marca so sodelovali kotmirški pevci pri pevski reviji v Mengšu na Gorenjskem, kjer jih je občinstvo nagradilo z bučnim aplavzom. Višek pa je bil vsekakor nastop Slovenskega okteta v Kotmari vasi. To je bil zares kulturni praznik. Umetnike iz Ljubljane so pozdravili z domačo pesmijo pevci in pevke mešanega zbora, ki jih vodi od letos naprej Stanko Wrulich iz Radiš. V načrtu pa je letos jeseni tudi nastop na Radišah v okviru srečanja koroških pevskih zborov.

Zastopnik SPZ Hanzi Weiss je čestital kotmirškemu društvu za to razgibano dejavnost in še prav posebno poudaril pomen organiziranega prosvetnega delovanja v Kotmari vasi, neposredno pred vrati Celovca. Dejavnost pa bo treba še razširiti in tako zajeti čim več ljudi, zlasti mladino. Nove možnosti bi zagotovo nudila glasbena šola, treba pa bo tudi povečati število prijavljenih za dvojezični pouk. Weiss je obljubil vso pomoč, da bi bilo mogoče te cilje tudi doseči.

Po krajši debati in razrešnici so bile na sporedu volitve novega odbora. Predsednik je ostal Jozi Pack, novi podpredsednik pa je postal Stanko Adlassnig z Novega sela. Tajnik je postal Vinko Wieser, namestnik Ferdi Kulnik, oba iz Čahorč. Novi blagajnik je Hanzej Waschnig iz Čahorč, namestnik pa Kristl Lajčahar, pd. Marinjak v Kotmari vasi. V odbor sta bila izvoljena tudi učiteljica Rezika Iskra iz Čahorč in Jože Wakounig.

Predsednik Jozi Pack se je v imenu novega odbora zahvalil za zaupanje. Nato se je razvila zanimiva in potrebna debata o enakopravnosti obeh jezikov, slovenskega in nemškega, v kotmirški občini. Slovenščina ni nikakršen „tuj jezik" (fremde Sprache), ampak materinščina precejšnjega dela občanov. V zvezi s tem bodo „Gorjanci" pripravili javno diskusijo, saj ni prizadeta zaradi krivic diskriminatorične sedmojulijske zakonodaje samo kotmirška občina in njena uprava.

Bile so tudi začrtane glavne smernice za delo v prihodnosti: skrb za mladino, glasbena šola, zbiranje ljudskega blaga (narečje ter krajevna, ledinska in hišna imena). Treba bo pa tudi začeti s pripravami za proslavo stoletnice organiziranega prosvetnega delovanja v Kotmari vasi.

Slovensko prosvetno društvo „Obir" na Obirskem vabi na

4. REDNI OBČNI ZBOR

na praznik Vnebohoda v četrtek, dne 24. maja 1979 ob 19.30 uri pri Kovaču na Obirskem.

Pridite kot naš zvesti član! Po občnem zboru bo še nekaj prijetnega.

Obisk delegacije občine Mozirje

Pred nedavnim je sedež Zveze slovenskih organizacij v Celovcu obiskala delegacija občine Mozirje. Ob tej priložnosti je tajnik ZSO dipl. inž. Feliks Wieser obrazložil trenutno narodno- politično situacijo na Koroškem. V teku razgovora so sklenili medsebojno sodelovanje tako na kulturnem kakor tudi na gospdarskem področju ter da se bosta obe strani zavzemali za odprtje obmejnega prehoda na Pavličevem sedlu.

Izšel Mladi rod

Izšla je 9 — 10 številka Mladega roda za meseca maj in junij. To je zadnja številka, ki je izšla v šolskem letu 1978/79. Mladi rod je šolski list za koroško mladino, katerega izdaja konzorcij učiteljev na dvojezičnih šolah Koroške.

Kakor po navadi je tudi ta številka Mladega roda vsebinsko prikrojena dogodkom obeh omenjenih mesecev, med katerima so najbolj značilni materinski dan, najlepši mesec v letu, maj in konec šolskega pouka.

Tokrat je v Mladem rodu predstavljen (tudi v sliki) naš znani koroški ljudski pesnik Franc Leder-Lisičjak. Poleg domačih besednih ustvarjalcev in lahko rečemo stalnih sodelavcev — Valentina Polanška, Milke Hartman, Florijana Lipuša, Mirka Srienca, Marte Velik, Milene Pipp, Valentina Vautija, Hermana Grma, Pintar Marice in Joška Wrolicha, so predstavljena tudi dela znanih slovenskih pisateljev in pesnikov „Podjuna" Prežihov Voranc; „Moja mati", France Bevk; „Rajmi — krava", Rok Arih; „Ujetega priča tožba", Simon Gregorčič in drugi.

Tudi tokrat so bili naši najmlajši sodelavci pridni, saj vseh njihovih prispekov niti ni bilo mogoče objaviti.

To številko Mladega roda je ilustrirala Marijana Jemec-Božič, naslovno stran pa je narisal Karlheinz Kunčič iz Šentjakoba.

Zaradi zanimive vsebine Mladega roda, ga priporočamo za branje tudi odraslim. Cena posamezne številke znaša 10 šilingov.

Kulturni dom na Radišah

velika pridobitev v korist domačinom in vsej naši narodni skupnosti

Prihodnjo nedeljo bo za radiške prosvetaše in sploh za koroške Slovence velik praznik: s celodnevnim sporedom bo slovesno otvorjen novi kulturni dom, ki bo končno nudil sodobne možnosti za prosvetno in narodnopolitično delovanje. Številna udeležba pri otvoritvi iz vseh krajev južne Koroške bi bila seveda najboljša vzpodbuda radiškim prosvetašem, ki so vložili mnogo truda v gradnjo in ureditev te nove pridobitve vseh koroških Slovencev.

Obiskovalci bodo imeli možnost spoznati dom, ki združuje pod svojo streho prostore za kulturno in prosvetno delovanje in tudi posojilnico z blagovnim oddelkom. Z novimi prostori imajo radiški prosvetaši končno lastno streho nad glavo in s tem tudi pogoje, ki omogočajo še uspešnejše in neovirano delovanje prosvetnega društva v bodočnost. Hkrati pa spominja dom s svojo zunanjostjo, ki vsebuje karakteristične elemente starega farovškega hleva, na pretekli težki čas, ko radiško društvo še ni imelo lastnih prostorov in je moralo svoje provizorično zavetje iskati ravno v tem opuščenem farovškem hlevu.

Novi kulturni dom, ki stoji na najvišji točki središča vasi, je lep, prostoren in funkcionalen in se arhitektonsko gledano čudovito prilagaja jedru vasi, ki močno spominja na prejšnjo zgledno farovško kmetijo. Dom pa ne bo nudil prostora samo domačemu prosvetnemu društvu, temveč bo tudi na razpolago za večje osrednje slovenske kulturne prireditve, saj leži v neposredni bližini Celovca in poleg tega še v lepi podeželski naravi.

Tam, kjer sta prej bila dva mostova na skedenj, so sedaj široke stopnice, po katerih pridemo v novo dvorano. Kjer je bil prej skedenj, pa je sedaj prostorna dvorana, ki ima na vzhodni strani lep oder, poleg katerega so urejeni prostori za igralce, garderoba in soba za šminkanje. Dvorana sama je urejena tako, da se pri manjših prireditvah lahko predeli s premično steno na dva dela; to nudi tudi možnost, da se zadnji del dvorane lahko uporabi za športne namene (npr. namizni tenis). Poleg tega sta v prvem nadstropju še dve sobi, ki spadata posojilnici, vendar bosta na razpolago tudi prosvetnemu društvu za seje in posvetovanja. V pritličju je poleg prostorov za posojilnico in skladišče, ter poleg prostorov, ki so last cerkve, tudi še prostorna klubska soba, ki leži v sprednjem delu poslopja, kjer je bil v prejšnjem stoletju farovški hlev. Ta klubska soba bo v bodoče služila raznim družabnim in drugim dejavnostim prosvetnega društva.

V tem prostoru, ki je historičnega pomena, saj je več kot 40 let služil radiškim prosvetašem kot provizorična dvorana z odrom, bo za otvoritev kulturnega doma odprta tudi razstava fotografij z zgodovinskim pregledom društvenega delovanja. Fotografije bodo v glavnem dokumentirale kulturno delovanje radiškega društva od začteka do danes. Videli bomo lahko tamburaše, pevce, odrske skupine in druge prizore iz radiškega življenja, kot npr. kuharske tečaje idr. Spremni tekst bo zaokroženo prikazal celotno delovanje društva. Celotna razstava pa ne bo služila občinstvu samo na dan otvoritve kulturnega doma, ampak bo ostala v klubski sobi kot stalna razstava, tako da se bo vsak obiskovalec doma tudi v bodoče lahko informiral o zgodovini društvenega delovanja.

Letos slavijo Radišani tudi 75-letnico obstoja svojega društva. V ta namen bodo izdali brošuro, ki bo vsebovala zgodovino društva, hkrati pa se spomnila najzaslužnejših društvenikov.

V stopnišču pred dvorano bo dobil svoje častno mesto ustanovitelj društva, domačin Valentin Lackner, ki je leta 1904 ustanovil Katoliško izobraževalno društvo, ki pa se je že pred drugo svetovno vojno preimenovalo v Slovensko prosvetno društvo „Radiše".

Z novim kulturnim domom bodo radiški prosvetni delavci imeli sedaj boljše pogoje za delovanje v svojem domačem kraju, kjer Slovenci igrajo gotovo večjo vlogo v kulturnem življenju kot tisti, ki se prištevajo k večinskemu narodu. V tej zvezi je treba omeniti, da se je leta 1905, torej eno leto po ustanovitvi prosvetnega društva, kot protiutež slovenskemu društvu ustanovila požarna bramba, ki je od tistega časa naprej ostala domena sil, ki niso naklonjene enakopravnemu razvoju Slovencev. Vendar v kulturnem življenju radiške fare tudi radiški „MGV", ki deluje že okoli 25 let, ni dosegel tako pestrega in razvitega življenja kot slovensko prosvetno društvo.

Potreba po kulturnem domu je obstajala že vsa leta, posebno po drugi svetovni vojni, ko se je delovanje prosvetnega društva spet bolj razvilo. Razvijalo pa se je v težavnih razmerah. Društvo je imelo svoje nastope v provizorično adaptiranem farovškem hlevu, ki so ga sramežljivo imenovali „dvorana pri cerkvi"; deloma pa tudi na prostem. Celo Avseniki so nastopili v tej „dvorani".

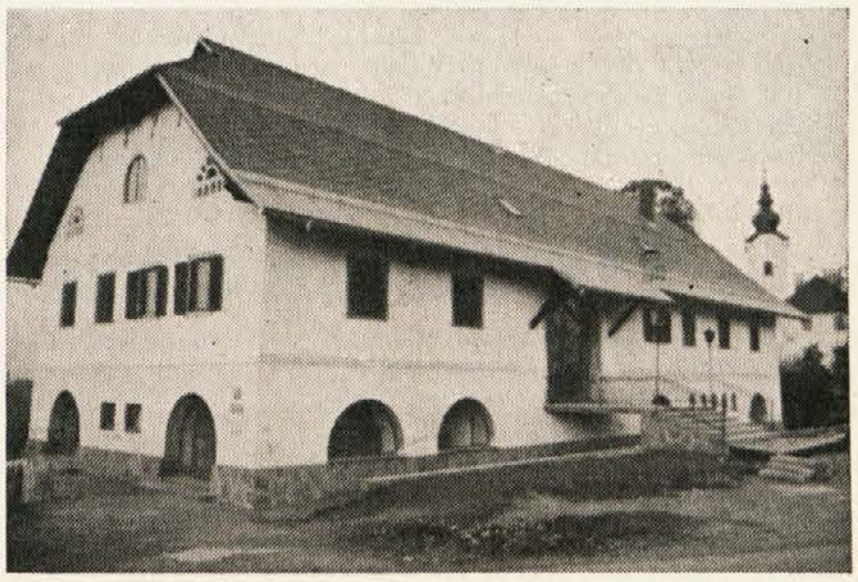

Novi dom na Radišah — kamnit simbol življenjske volje in vere v bodočnost našega človeka

Ko pa je v zadnjih letih postalo znano, da škofijstvo hoče prodati ta gospodarski objekt, je v radiških prosvetaših rasla skrb, ker bi tako izgubili še zadnjo možnost za svoje nastope. Govor je bil celo, da bo kupil nekdo, ki je močno pod vplivom nemškonacionalnih krogov.

Po srečnem zaključku pa so se dogodki razvili drugače. V tistem času je namreč prišel na Radiše poslevodeči podpredsednik Zveze slovenskih zadrug dr. Mirt Zwitter, ki je povedal, da je ministrstvo za finance dvajset let potem, ko so Radišani vložili tozadevno prošnjo, končno dovolilo ustanovitev slovenske posojilnice za Radiše. Dne 20. aprila 1974 so napravili ustanovni občni zbor posojilnice, ki je potem uspešno posredovala pri preskrbi finančnih sredstev za gradnjo kulturnega doma. Zelo verjetno je, da je vlada dala dovoljenje, ker sama ni več verovala v življenjsko moč zadruge. Saj so res težki pogoji, ker so ljudje danes z nakupovanjem in denarnim prometom v glavnem že usmerjeni v mesto Celovec. Pred dvajsetimi leti bi imela zadruga oz. posojilnica gotovo boljše pogoje. Radišani pa so v tem projektu videli kljub tem težavam možnosti za uspešno gospodarsko in prosvetno delovanje. Upali so seveda tudi, da bodo v bodočnosti izkupički te gospodarske ustanove lahko tekli v narodovo korist.

Zadružniki so se trudili za odkup starega farovškega hleva in so uspeli. Ker je bi bilo celotno poslopje preveliko za posojilnico s skladiščem, se je porodila ideja o kulturnem domu, ki je dobila kmalu veliko pristašev. Za načrte je poskrbel dr. Mirt Zwitter, ki se je tudi v nadaljnjem delu z vso vnemo zanimal za napredke in s svojimi nasveti stal Radišanom ob strani. Dajal je veliko pobud in poskrbel za posojila radiški posojilnici, brez katerih ne bi bilo mogoče končati tega projekta.

Prvi, ki so se lotili dela, pa so bili domačini sami, ki so po opravljenem delu na kmetiji ali v mestu začeli s podiranjem vsega, kar na farovškem hlevu ni bilo več uporabnega. Spomladi 1976 so se začela tudi zidarska dela, ki jih je v glavnem opravilo gradbeno podjetje. Domačini so vložili v to gradnjo več kot 3000 ur prostovoljnega dela. Na čelu pri organiziranju kakor tudi pri delu je stal predsednik radiške zadruge Janko Woschitz, pd. Rokovnik v Zgornjih Rutah. Domačini pa se niso udeležili samo delovnih akcij, temveč so dali tudi veliko materialne podpore, na primer so darovali veliko lesa za novo ostrešje.

Tudi v zadnjih tednih so imeli fantje in možje, žene in dekleta še mnogo dela, da so novodograjene prostore in okolico uredili tako vzorno, kot jih bomo na nedeljski otvoritvi lahko doživeli.

Radiški prosvetaši so lahko upravičeno ponosni na svoj kulturni dom, v katerem jim želimo obilo uspehov pri bodočem delu — v svojo in nas vseh skupno korist!

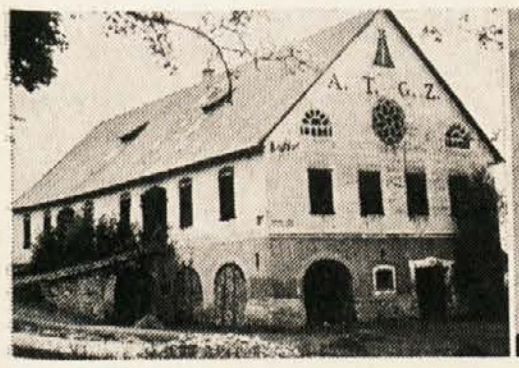

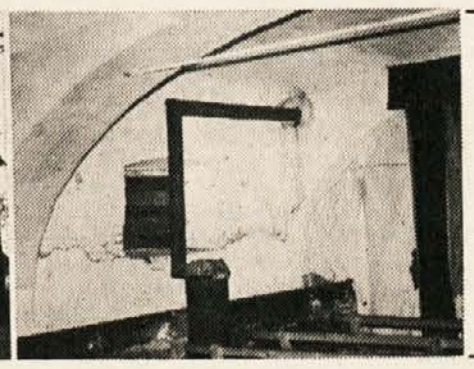

Stari farovški hlev (levo), v katerem je bila do leta 1976 „prosvetna dvorana" (desno)

JANEZ ŠVAJNCER 71

Pridi k potoku

Hišnica je uslužnostno odvrnila: „Bom, bom, seveda." Po poti se ni mogla otresti misli, da je bila trgovka vznemirjena. Mešala je besede in skakala s predmeta na predmet. Torej se je hudo zagledala v mladega učitelja. Nič mu ne bo povedala, naj kar trpi in vzdihuje za njim. Ni pozabila, da ji ženska ni privoščila niti prijaznega pogleda na cesti. Nosi se visoko, naj kar, zdaj pa ima, kar si je skuhala, prav ji je, da jo je Gregor Šipek pustil na cedilu.

Je pa tudi lahkomiseln, da se je navezal nanjo, kaj si bo začel z njo, razlezla se je in naj rajši sedi in počiva, da ne bo omagala. Take ženske fantje radi vidijo. Debela mi je ljubša ko suha, pravi mehanik Dolfe, lahko vsaj pošteno primem in jo objamem, suha pa se mi zdrobi med prsti. Pa ravno mož Feri ji je to povedal. Takoj mu je vrnila: ti pa bodi lepo tiho in se ne mešaj zraven. Sem te jaz prosila, da se poročiva, sam si lazil za menoj po kolenih, da sem se te morala usmiliti. Spet sta planila skupaj, včasih resda ne vesta več, o čem naj bi se pogovarjala.

Po cesti se je prizibal Vernikov Tonč in prepeval: „Ona me čaka , jaz pa ne pridem. Čakaj me, čakaj, doli pri potoku . . ."

Hišnica Hilda Frecko mu je hotela s poti, pa je že bil ob njej.

„Hilda, ti si pametna ženska. Pojdiva noter pit. Danes sem vesel. Verona mi je rekla, da sem fant od fare."

Hišnica je nagubala čelo. Ni se takoj domislila, na katero dekle je namigoval.

Vernikov Tonč je razprl roke in jih položil na prsi. „Ni važno, da piha veter. Važno je, da bo Veronika šla z menoj na sprehod. Rekel sem ji: ali te kaj miče tja dol k potoku? Pogledala me je in ni vedela, kam cikam. Po travniku se sprehajajo naši učitelji. Jaz sem delavec, ti si delavka. A ne? Zakaj se še midva ne bi smela tam sprehoditi? Pridi v nedeljo ali kadar hočeš in se jim bova pokazala. Ali se mogoče sramuješ? Ne, ne, je rekla. Zato sem danes vesel. Hilda, pojdiva pit. Glej, Manka nama že kaže steklenico."

„Ne morem, mudi se mi domov. Nisem še skuhala večerje. Feri bo spet godrnjal in mi pravil, da sem lenoba."

„Pa nič. Si bom že koga našel. Če ne, bom sam vesel." Po gosje je pohitel proti točilnici.

Notri sta sedela ravnatelj Gvido Zorec in učiteljica Helena Plavec. Zatopila sta se v pogovor, in ko se je pojavil Vernikov Tonč, sta utihnila. Poškilil je po njiju, si poravnal kapo na čelu in se naslonil s komolcem na točilno mizo. Momljal je in prebiral napise na steklenicah.

„Kaj boš?" je zdolgočaseno vprašala natakarica Manka.

„Ali si že pozabila na moje mešane?"

„Ja, res." Manka je postavila predenj pivovsko steklenico in kozarček vinjaka. Spet je odprla Vestnik. Nič ne pišejo. Lahko bi poslali novinarja, semkaj k njim se sploh ne pokaže. Ko so odprli novo trgovino, so objavili šele naslednji teden. Saj vabijo, da bi jim ljudje pisali. Mika jo, da bi opisala te razmere med učitelji in sploh skrite ljubezni.

„Si prodala svoj jezik na trgu?" se je oglasil Vernikov Tonč. „Ali se bojiš teh dveh tam? Pri moji duši, danes se bom napil."

„Meni to pripoveduješ? Napij se, kdo ti brani," je odtujeno rekla Manka.

Rezika Flakus je odprla kuhinjsko okence. „Manka, dunajski je gotov."

„Vidim." natakarica je naložila pladenj in odnesla na mizo.

Privoščita si, si je rekel Vernikov Tonč. Oči so mu šle za natakarico. Ko bi meni dala v roke, bi izgubil med potjo. Naredil je dva koraka naprej in dva nazaj. Trden sem v nogah, a danes mi je nekaj udarilo v kolena. Ne upam pomisliti, da se mi tresejo. Eh ja, Veronika, Veronika, zavrtela si me, sploh nisem pomislil, da bi med nama lahko prišlo do česa. Saj sem metal oči po tebi; hudo resno si se držala; nisem te hotel nagovoriti. Malo sem si prihranil, da ne bova ležala na trdem.

„Ti, Manka?"

„Prosim."

„Ferenc si bo sezidal hišo."

Manka je občudujoče pokimala.

Vernikov Tonč se je lopnil po čelu. „Čebele prinašajo med. Včasih si pravim, da bi bil najrajši čebela."

„Zakaj pa to? Tebi ja nič ne manjka."

„Popij malo z menoj. Veš, danes sem vesel."

„A res? Se ti vidi. Drugače se pa držiš, ko da ne bi znal šteti do pet."

Namignil je na ravnatelja. „Po njem se zgledujem. No ja, z njegovimi leti se ne grem meriti." Stišal je glas. „Hudiča, nisem slišal, da tadva hodita skupaj."

Natakarica Manka si je položila prst na usta in skrivoma je pogledala na mizo. Ravnatelj in učiteljica sta molče jedla, le vilice in noža so se oglašali.

„Prijetno mi je. Sploh pa . . . Daj še meni dunajski zrezek. Menda si ga smem privoščiti."

„Nihče ti ne brani. Ješ in piješ za svoj denar."

„Si ga pa tudi krvavo zaslužim." Vernikov Tonč je pokazal roke. „Glej moje stisljenke. Včasih smo se bahali s tem danes nas nihče ne vpraša, kje smo jih dobili. Vsak si mora sam urediti življenje. Ne morem držati jezika za zobmi. Z Veroniko se bova vzela."

Manka je zvedavo prisluhnila.

„Nikar me ne glej tako prebodeno. Kaj se ne smeva? Kar skomigaj z ramo. Niti sam nisem pomislil, da je napočil moj čas."

„Letošnja pomlad je prinesla dosti ljubezni v naš kraj," je šepnila Manka.

„Povej glasno. Kdo pa ne bi smel zvedeti?" Zvišal je glas. „Tovariš ravnatelj, ali me še poznate? Ne bom se mešal v vajine zadeve." Odneslo ga je tja k mizi. Obstal je in se z

Pomaranča

Saj sem mnogokrat gledal stojnice, ki so bile razpostavljene na trgu tik pod našim oknom, toda nikdar me niso tako vabile, kakor takrat. Bile so obložene z zlatorumenimi okroglimi pomarančami, ki so se kar same ponujale. Mimoidoči so se ustavljali in jih kupovali. Lupili so jih in s slastjo uživali njihovo sočno oranžno meso. Vonj, ki ga je včasih veter prinesel do mojega nosa, me je ščegetal. Kako bi tudi jaz imel rad eno takih zlatorumenih žog! Niti olupil je ne bi, ampak bi se kar tako zagrizal vanjo, da bi se mi njen sok cedil po bradi. Joj, kako bi to bilo prijetno!

Toda ljudje so dobivali te lepe, sočne pomaranče za denar. Kje naj ga dobim jaz? Pomarančo sem dobil za god, drugače ni bilo denarja. To sem vedel, čeprav mi takrat še ni bilo mnogo let. A pomaranče so bile ta dan tako vabljive. In kje je še moj god!

Naveličal sem se gledati to vabljivost. Raje sem šel na dvorišče. Toda neka nevidna sila me je venomer prignala nazaj na okno. Premagoval sem se, da ne bi gledal. Toda nisem mogel dolgo vzdržati. Spet sem se ozrl skozi okno. Oziral sem se, kje bi bila mama, da bi jo prosil danes, samo danes, za eno samo dehtečo pomarančo. Ni je bilo.

Oči so mi begale v sobi od predmeta do predmeta in se končno ustavile na omari, kjer so se v popoldanskem soncu blesteli svetli kovanci. Toda takoj sem se spomnil, da je to mamin denar. Videl sem jo, ko je prinesla nekaj kovancev od mesarja in jih vsa trudna položila na omaro. Slišal sem, da je vzdihnila Le čemu? Saj je imela denar!

In spet je veter prinesel vonj po slastnih pomarančah do mene. Ozrl sem se skozi okno in zagledal desetletnega dečka, s kakšno slastjo je jedel pomarančo. Obraz mu je lezel v nasmeh in mamica se mu je smejala. „Boš še eno?" ga je vprašala. „Bom, bom!" In njegova mamica je vzela iz torbice denar, prav tako svetleč denar, kot je bil na omari, in ga dala branjevki. Spet se je deček zagrizal v lepo, veliko, sočno pomarančo.

Sam ne vem, kaj me je tedaj premotilo. Brez kakršnih koli misli sem šel počasi, skoraj kradoma do omare in že se mi je v roki zasvetil kovanec — čisto nov kovanec. Zdelo se mi je, da me žge, zato sem stekel iz sobe, zaloputnil vrata in zdrvel po stopnicah. Znašel sem se pred stojnico. „Pomarančo mi dajte!" sem dejal branjevki. „Imaš denar?" me je vprašala. „Imam ga! Tu je!" Dal sem ji kovanec, ona pa mi je dala lepo zlatorumeno pomarančo in nekaj drobiža. Takrat nisem več premišljeval, če je bilo prav ali ne. Imel sem pomarančo. Počasi sem šel v sobo. Šele tam se mi je oglasila vest. Sam sebi sem zato zatrjeval, da bi mi jo mama tudi kupila in da je potem vseeno, če sem jo kupil pol ure prej.

Prav tedaj pa, ko sem hotel pomarančo načeti, je prišla mama.

„Kdo ti je dal pomarančo?" me je vprašala.

„Kupil sem jo!"

„Kupil? Kje si pa dobil denar?"

„Na omari!" sem ji skoraj šepetaje odgovoril.

„Na omari? In koga si vprašal? me je zaskrbljeno vprašala.

„Nikogar, mama!"

„Kaj? Kar tako si vzel?" Glas ji je trepetal. „Nič me nisi vprašal!" Ni se jezila, le njene oči so me začudeno, skoraj plašno gledale. „Ti moj sin, si brez vprašanja vzel denar. Veš, da to ni lepo?"

„Mama, saj sem si le želel pomaranče!"

„Želel! Kaj vse si jaz želim!" Z žalostnim izrazom na obrazu me je gledala. „Zakaj pa nisi vprašal? Če si si pomaranče toliko zaželel, bi ti gotovo dovolila. A tako si storil nekaj gnusnega!"

Gledal sem jo in videl sem, da sem jo zelo ranil. Hudo mi je bilo. „Mama, saj ne bom nikoli več!" sem ji dejal, ko sem gledal njene rosne oči. „Res, mama, verjemi mi, ne bom več!"

„Ne boš več? Ali ti naj verjamem?" me je strogo pogledala. „Dobro! Ne boš več, pa tudi te pomaranče ne boš pojedel! Nesel jo boš nazaj!"

„Mama," sem skoraj zajokal, „samo to ne!"

Mama pa je znala biti tudi stroga. „Rekla sem, da jo boš nesel nazaj in to drži! Če si bil toliko pogumen, da si vzel denar, ki ni bil tvoj, in si za tisti denar kupil pomarančo, boš tudi toliko pogumen, da jo boš nesel nazaj!"

„Mama, oprosti mi, saj ne bom nikoli več!" sem jo prosil. „Saj je ne bom jedel! Ne maram je!"

„Ne, prej ti ne oprostim, dokler se ne vrneš nazaj z denarjem in ga daš nazaj na ono mesto, kjer si ga vzel! Pojdi zdaj!"

S težkim srcem sem nesel pomarančo nazaj. Mama je šla tiho za menoj. Kako dolge so bile stopnice, kako se je vlekla pot do stojnice. In tam mi niso šle besede iz ust.

Končno sem le iztisnil iz grla: „Nate pomarančo nazaj!" Potem sem pa zajokal. Debele solze so mi polzele po licu, a mame niso omehčale.

„Kaj mar ni dobra?" je hotela vedeti branjevka.

„Je!" je kratko odvrnila mama.

„No, zakaj pa potem ne pustite fantku pomaranče, če si je želel?"

„Toda za čigav denar? Za ukraden!" je tiho izustila mama. Mislil sem, da se ves svet podira. Vsi ljudje bodo sedaj vedeli, da sem vzel mami denar, denar, ki ga je oče tako težko prislužil. Začutil sem kovanec na dlani. Spustil sem se v dir, preskakoval stopnice in stekel v sobo. Položil sem kovanec nazaj na omaro in odšel v najtemnejši kot. Nisem jokal, le hlipal sem. Bilo me je sram. Prsi so se mi burno dvignile, ko je stopila mama v sobo. In šla je naravnost k meni. Še je bila žalostna.

„Ali boš še jemal brez vprašanja?" je mukoma spravila iz sebe. Skočil sem k njej v naročje, jo poljubljal na njena lica in ji ves v solzah dejal: „Mama, nikoli več, res nikoli več!" Mama me je stisnila k sebi, me objela in poljubila, potem pa sva do večera sedela v kotu sobe in poslušala mestni hrup, ki je z večerom ugašal.

Kaj je lepše?

Klobuk se je važno razgledoval naokrog. „Uh, kako lepo je tu zgoraj," je rekel. „Vsi so pod menoj."

Potem je nekoč zapihal drugačen veter, ki ga klobuk ni bil vajen. Odneslo ga je in zvalil se je v prah.

„Je pa že bolje na trdnih tleh." se je namuznil čevelj. „Od tod ne moreš nikamor pasti."

KRIVICA

Pujsek časopise lista,
bere, kima in vzdihuje:
„Moram zdoma, v kraje tuje,
tale staja je prečista!
Da po svetu — list poroča —
polne reke umazanije,
gore odpadkov, svinjarije
— to je res novica vroča —
rastejo iz tedna v teden.
Sam sem pa že čisto zmeden,
ker brez smisla in koristi
meni se godi krivica:
dvakrat dnevno dekla Mica
hlev moj temeljito čisti!"

Sonja Ban

Pastirček Tonček

Živel je reven pastir Tonček, ki je pasel kmetom ovce na občinskem pašniku. Imel je mater vdovo in deda, s katerima je živel v leseni bajtici. Rad je imel mater in ji je pomagal, kolikor je mogel; rad je imel tudi deda, ki mu je pravil razne zgodbe in ga učil modrosti. Velika prijateljica mu je bila tudi pastirica Lenčka iz sosedove vasi, s katero sta se srečavala na paši in si delila skromno malico.

Ded mu je nekoč povedal, da v kresnih nočeh palčki štejejo zlatnike na gozdnih jasah in če pride mimo priden otrok, mu jih podarijo lep kupček. Le praprotno seme mora imeti nevede pri sebi, sicer jih niti ne vidi. Tonček si je to vzel k srcu in nalašč zašel na paši v praprot.

Ko je prišla mesečna poletna noč, se je malo čez polnoč dvignil v postelji in potihoma odšel na bližnjo gozdno jaso. Zaslišal je petje in zagledal vile, ki so plesale v mesečini. Na drugi strani jase je gorel ogenj v mavričnih barvah, zraven njega je sedel majhen palček s kupčkom zlatnikov pred sabo. Tonček je kar okamenel, a možiček mu je pomignil naj se približa. Ves omotičen je Tonček stopil predenj.

„Ti si dober fant," je rekel. „Po pravici povej, katere ljudi imaš najrajši, a ne smeš se zlagati!"

„Mater, deda pa pastirico Lenčko, ki je tako dobra z mano."

„Vzemi te štiri vrečke, za vsakega po eno in še naprej bodi dober," je rekel možek in ga odslovil.

Tonček ni vedel, kako je prišel domov, a ko je zjutraj posijalo sonce, je povedal kaj je dobil in razdelil bogastvo, kakor mu je bilo naročeno. Poslej otrokoma ni bilo treba več pasti, pridno sta se učila in pomagala staršem.

METKINA PENTLJA

Lahen vetrič je pozibaval metuljčka belinčka, ki je frfotal od marjetke do marjetke, vsaki nekaj pošepetal, se zaletaval v sončne pramene in se veselil sončnega dne. Povsod so ga imeli radi. Zdaj ga je vabil rdeči mak, zdaj modra plavica in zopet bahati regratov cvet. Še mala Metka, ki se je podila po travniku, si ga je zaželela. Z mrežico v rokah je tekala za njim, zdaj sem zdaj tja. Jezil se je mak, jezila plavica in godrnjala marjetka. „Ej, deklič, vse nas boš pomendral. Čez travnik in polje, kar počez tečeš, ne paziš ne gledaš, ne vidiš nič!"

„Hej, belinček!" se je oglasil mak. „Metki povej, naj teka pazljivo!"

„Po največji travi bosopeti", se je jezil regrat. „Pohodila nas bo," je stokala mravlja.

Belinček je res sfrfotal k Metki, da ji pove, da tudi rožice in mravlje rade žive.

Metka pa je zamahnila z mrežico in ujela belinčka. Oj, kako je poskočila od veselja. „Imam te, belinček, domov te ponesem in v sobico zaprem. Frfotal boš po oknu, po mizi in kotih."

„Metka, Metka, izpusti me! Odrgneš mi krila in nič več ne bom lep. V sobi ne morem živeti, umrem! Travnik in polje, cvetje in gozd so moj dom," je prosil belinček.

Metka ga je resno pogledala z velikimi, modrimi očmi. „Spustim naj te?" je vprašala in se našobila.

„Če me spustiš, ti sfrfotam na glavo in imela boš lepo belo, živo pentljo, blestečo v soncu, lepšo od svilene."

Res je Metka izpustila belinčka in sedla v travo. V vetriču se ji je klanjalo cvetje: marjetke, zlatice, a s polja je prikimaval rdeči mak in občudoval lepo živo pentljo na Metkini glavici, vso v soju zlatih žarkov. Metka pa je sedela in ni več skakljala po travi.

Vlado Firm

---

roko prijel za stol. „Vi ste bili moj učitelj. Včasih ste me usekali po prstih, ja, tudi za lase ste me potegnili." Pokazal je nad uho. „Tu. Sem že pozabil, a takrat sem vam hudo zameril. Če bi vas dobil kje na samem, bi se vam z glavo zaletel v trebuh in vas podrl na tla. Pri moji duši, da je res. Z rokami si tako nisem mogel pomagati, kakšno moč sem pa sploh imel v njih. Danes, danes je drugače." Iztegnil je prste in pomigal z vsemi petimi. „Ali ni smešno, da je v teh kosteh taka moč? Ne zamerite mi, da vaju motim."

„Nič, nič, meni je kar prav," je vljudno menil ravnatelj Gvido Zorec. „Všeč mi je, da me nekdanji šolarji poiščejo. Hočem reči, da se srečam z njimi. Veš, Helena, tale Tonč je bil v šoli ko živo srebro."

„Mladosti ni mogoče ustaviti," je zaverovano pritrdila Helena Plavec.

„Skače tam čez, kjer je most," je nosljaje zategnil Vernikov Tonč.

„Prisedi." Ravnatelj je potegnil stol od mize.

„Ne bom, le ostanita sama zase. Malo se moram tudi jaz pohvaliti." Tonč je pomežiknil. „Tovariš ravnatelj, mene nič ne briga, vem pa, kako je z vama. O, to se razve ko blisk! Danes sem vesel, nagovoril sem Veroniko. Saj jo poznate."

Ravnatelj je razumevajoče rekel: „Poznam, poznam."

„Nagovoril sem jo, da bova šla na sprehod tja dol k potoku. Pomislite, ni hotela takoj pristati, rekla je, da tam ni primerno ne zanjo in ne zame. Za koga pa, sem jo vprašal. Za učitelje, mi je odgovorila. Ali ni otročja, kaj? Zakaj pa jaz in ona ne bi smela iti tja? Na nobeni tabli ne piše, da je prepovedano oditi po travniku."

„Seveda ne piše."

„Morali bi prepovedati," je menila Helena Plavec.

„Zakaj pa?" je vprašal Tonč in se nagnil z gornjim delom telesa čez stolov naslonek.

„Trava je sočna in okusna, zato bi lahko uredili lep pašnik, ga zagradili in redili živino."

Vernikov Tonč se je zasmejal. „Čiste pasme. Ja, nazadnje bodo še to naredili. Zato pa pravim, toliko bodo že počakali, da se bova midva z Veroniko vsaj enkrat sprehodila po tej poti, kjer vi tolikokrat teptate travo."

„Tonč, pridi sem, pivo ti bo zavrelo," je uvidevno poklicala natakarica Manka.

„Ali si mi nevoščljiva, da vsaj enkrat govorim z našim ravnateljem iz oči v oči?"

„Prinesi mu sem," je na videz prijazno rekel ravnatelj Gvido Zorec. Pogledal je Heleno Plavec in iskal prizanesljivosti v njenih očeh. Morala bi ga razumeti, tudi njemu ni po volji, da se jima je Vernikov Tonč pridružil. Rekla sta si, da bosta sedela sama za mizo in opazovala goste. Najprej v točilnici potem pri Karbi. Morata se ujeti z utripom časa, dovolj jima je bilo ostajati v stanovanju in se umikati ljudem. Pričakoval sem, da ne bova ves čas sama, si je rekel. Prikazali so se mu obrazi, ki jih je nekoč srečeval. Takrat je moral odhajati v gostilno, sicer je bil izpostavljen nevarnosti, da bo okrnel. Zato si je iskal družbo . . . Oh, stisnil je zobe, ne, ne, ne sme in noče, da se mu misli skalijo . . . V daljavi mu je vstajal obraz Kajžarjeve Magde.

Kako malo je potrebno, da si zadovoljen, je pomislila Helena Plavec in se zazrla v Vernikovega Tonča. V tem, da hoče Veroniko popeljati k potoku, se mu kaže smisel ugleda in položaja. Zanj je to prepovedana pot, boji se, da bi postavili tablo, zato hoče pohiteti.

Kaj skriva potok, da je tako vabljiv? Voda v tolmunu zmeraj rahlo valovi. Ali zares pripoveduje s svojo govorico prelepo zgodbo, ki jo hoče vsak slišati. Ni se mogla ubraniti, pritegnilo jo je s premočno silo, nog ni čutila pod seboj. Niti sedaj, četudi si skuša poklicati v spomin, ne more obnoviti podrobnosti, večna je in ponavlja se, nikoli dorečena, je le eno samo iskanje in ugibanje.

Tonč ves žari. Mar je srečen, da lahko sedi ob njiju z ravnateljem? Venomer mu uhajajo pogledi po obeh. Mar se čuti manjvrednega? Torej je prešlo v njegovo podzavest. Poklici se še niso izenačili, šele počasi se zbližujejo, kdaj se bodo izravnali.

Slišala je kolegice, vse so govorile enako. Spomin ji je prebegnil v domačo hišo, tudi tam ni bilo drugače. Zmeraj svarila: Helena, pazi, da se ne boš komu zamerila, težko ti bo v življenju, sprejeti ga moraš, kakor se ponuja. Midva s tvojim očetom se nisva šolala. Najini starši nama niso mogli pomagati. Bilo nas je dosti otrok, imeli smo komaj za kruh in marsikdaj smo otepali lakoto. Zate skrbiva, kolikor moreva. Ti in tvoji sestri Brigita in Darja niste lačni. Zapomni si in nikoli se ne prevzemi, baharija stopi v glavo samo domišljavcem.

Rezika Flakus je skozi kuhinjsko okence poklicala: „Manka, zrezek je gotov. Daj ga Tonču na drugo mizo, da ne bo motil učiteljev."

Ravnatelj je odkimal. „Ne, ne, Manka, prinesi kar sem. Zakaj ne bi vsi trije jedli za eno mizo."

Vernikov Tonč je hvaležno pogledal in rekel; „Tovariš ravnatelj, vi ste naš človek. Nimam rad takih, ki visoko vihajo nos. V tovarni sem že marsikdaj na tihem zaklel. Preklemane razlike med nami delavci in onimi v pisarnah. Pa pravijo, da vsi delamo za eno in isto stvar. Figo!"

„Ne začni s tem," se je svareče oglasila upravnica Rezika Flakus in pomolila glavo v kuhinjsko okence.

„Rekel sem, da mi je ljubo, ker sem srečal svojega nekdanjega šolarja."

Vernikov Tonč je nenadoma predirljivo pogledal Heleno Plavec in po tihem vprašal: „Veš, Helena, vseeno me zanima. Ne vem, ali se smem oglasiti in te vprašati."

„Kar daj," je spodbudno menil ravnatelj.

Tonč si je z dlanjo obrisal usta. „Ti si skočila v tolmun. Kaj te je odneslo ravno tja? Mene niti z dvema paroma volov ne bi potegnili do tega mesta. Vidim, da sem te spravil v zadrego . . . Koga pa naj vprašam? Edino ti sama mi lahko odgovoriš, kar bi rad vedel. Včasih pridem na pokopališče in se zagledam v napis na spomeniku, ki so ga postavili Kajžarjevi Magdi . . ."

Ravnatelj in učiteljica sta molče gledala predse.

(Dalje prihodnjič)

WILLIBALD I. HOLZER

Vidiki internacionalnosti v protifašističnem gibanju

Vidiki internacionalnosti v evropskih odporniških grupacijah druge svetovne vojne, kot se zaostreno kažejo v partizanskem odporu, so bili do sedaj v mednarodnem merilu slabo raziskani. Že konferenca, ki jo je v Varšavi leta 1962 priredila Mednarodna federacija borcev odpora in ki si je zastavila nalogo, da razsvetli nacionalni in internacionalni značaj odpora med drugo svetovno vojno, je proučevala pretežno nacionalni vidik in le bolj na obrobju obravnavala internacionalne povezave. Pri tem se je v glavnem le malo spremenilo. Kalbe je v svoji študiji, ki komparativno obravnava protifašistični odpor in ljudskodemokratično revolucijo v jugovzhodni Evropi, ponovno opozoril na tozadevno malo zadovoljivo stanje raziskav, izvid, ki ga je Kühnrich pred kratkim potrdil v skici za raziskave in prikazovanje protifašističnega odpora.

Ta primanjkljaj v raziskavah se lahko razloži razen s težavami z viri, z metodologijo in spričo polarizira-

nega vrednotenja partizanske vojne — ne nazadnje s funkcijo zgodovinopisja odbora, ki nikakor ni omejena na socialistične države, da s pretežno nacionalno poudarjenimi rezultati raziskav sovpliva na nastanek specifično usmerjene slike zgodovine in s tem poteši politične potrebe po tradicijah, ki so potrebne sistemu in delujejo nacionalno integrativno. Napetost med internacionalističnim priznavanjem in nacionalnim interesom, ki prehaja v konflikt med internacionalizmom kot idejo in internacionalizmom kot ideologijo, torej ne samo zaznamuje zgodovinski pojav, ki ga je treba skicirati, ampak je sama bistvena značilnost raziskovane discipline. Spričo kompleksnosti, ki je značilna za po vsej Evropi razprostrto scenerijo protifašističnega odpora v drugi svetovni vojni, naj bi bila v tem referatu s pomočjo nekaj poudarjenih vprašanj z dodatkom zgodovinskih dejstev označena problemska polja, ki se iz mojega tematskega vidika zdijo bistvena, na katera sem postal pozoren deloma med lastnim delom, deloma zaradi internacionalnega položaja raziskav.

Problematika in formacija evropskega partizanskega odpora sta bili nedvomno nacionalno nastrojeni. Teoretično zahtevo načela internacionalne proletarske solidarnosti, ki jo tu lahko le propedevtično načnemo in je nikakor ne moremo sistematično obdelati, zato lahko najprej razberemo v genezi internacionalne ideje v socialistični teoriji, ki jo je spričo zgoraj preciziranega spoznavnega interesa treba osredotočiti v definicijah Lenina in Stalina ter v njunih spopadih z avstromarksizmom. Poudarjena zahteva načela naj bi bila potem na ravni institucionaliziranega posredovanja problematizirana v politiki Komunistične internacionale od Lenina do Stalina, postavljena v zvezo s sklepi VII. svetovnega kongresa Kominterne ter ob dveh zgodovinskih konkretizacijah izpraša na glede svoje možnosti za instrumentalizacijo, ki pospešuje nacionalne interese. Na primeru dveh različno strukturiranih modelov, internacionalnih brigadah in tujenarodnih enotah v zvezi Titovega jugoslovanskega partizanskega gibanja, se lahko dokaže realizacija internacionalistično motiviranega početja kot pripravljenost za sodelovanje v protifašističnem vojaškem spopadu v drugih deželah, pri čemer se na ravni obnašanja posameznika posebej upošteva vprašanje, kaj je sila, ki integrira skupino, in koliko načelo internacionalne proletarske solidarnosti motivira posameznika. Kajti ideja internacionalizma se je pokazala tistim, ki so se bili v danem zgodovinskem položaju prisiljeni odločiti, kot eden od možnih motivov delovanja, in treba je pojasniti, zakaj in kako se je ta ideja kljub nezadostni in protislovni teoretični utemeljenosti v času izredno nacionalno usmerjenega mišljenja mogla ohraniti posebno med delavstvom kot družbena predstava in je poleg tega zmogla postati relevantna pri ukrepanju.

I.

Internacionalne vidike v karakteristiki evropskih odporniških gibanj lahko v najširšem pomenu izpeljemo iz definicije druge svetovne vojne kot globalnega spopada različnih političnih sistemov. Toga zahteva po prilagoditvi fašistični ideologiji in praksi vladanja je spričo načrtov za novo družbenoekonomsko in politično ureditev fašističnih režimov vodila v odpor proti fašizmom, ki je v obliki segal od raznovrstnega odklanjanja prilagoditve preko aktivnih strategij odpora do oblikovanja partizanskih enot kot pobudnikov množične vstaje, ki so jo smatrali za možno. Odpor proti fašizmu se je razumel kot boj proti vsem oblikam fašistične vladavine, proti preganjanju in sodnemu umoru, proti rasnemu sovraštvu in raznarodovanju, proti napadalni vojni in genocidu, končno proti eksistenčni ogroženosti moralne in intelektualne osebnosti nasploh.

Objektivne razmere, v katerih se je odpor v Evropi oblikoval, so bile v posameznih regijah zelo različne in so segale od odpora proti lastni državni oblasti preko odpora proti satelitskemu režimu do boja proti tujemu okupatorju. Mnenja o najprimernejši strategiji boja so bila pri tem ravno tako različna kot predstave o družbenem in političnem redu po nadejanem zlomu. Teza o enem odporniškem gibanju, ki se jo je dolgo in rado razširjalo — ker je vplivala družbeno integrativno —, je dolgo časa prikrivala izredno mnogovrstnost evropskega odpora. Njegov nadnacionalni značaj je po eni strani temeljil v načelnem nasprotovanju fašizmu kot enemu najbolj nehumanih socioekonomskih in političnih družbenih sistemov — pri čemer so o bistvu fašizma že obstajali prav različni pogledi —, po drugi strani pa je izhajal iz vse regionalne ožine prekoračujočih posledic odporniškega delovanja samega, ki ga lahko zadovoljivo pojasnimo samo ob upoštevanju njegove ozke soodvisnosti z glavnimi vojaškimi frontami. Medtem ko so vojaški dogodki, denimo bitka za Moskvo in Stalingrad, bili za odpor signalnega značaja in so zaradi totalne mobilizacije zaostrovali tudi notranji položaj, odpor, predvsem v svoji militantni obliki, ni samo motil ozračja ekonomskega izkoriščanja v zaledju rajha, ampak je tudi v znatni meri vezal vojaške formacije sil osi, ki so potem manjkale na glavnih frontah. Proti nemškemu rajhu in njegovim zaveznikom usmerjena vojna koalicija, ki je relativirala nacionalna izhodišča in kot nadnacionalni model kooperacije združila v akcijsko enotnost protifašistični vojaški potencial, je s tem postala za odpor prestavljiv vzor ne samo za nadnacionalno organizacijo razhajajočih nacionalnih interesov, ampak tudi za začasno opustitev notranjepolitične konkurence med skupinami.

Družbene razmere, ki so splošnoevropsko vodile v odpor proti fašističnim sistemom, so še poostreno veljale za delavsko gibanje, posebno za komunistične partije, ki so postale notranjepolitični sovražnik številka ena, ki so jih brutalno preganjali in ki so kljub temu zmogle v svoji odporniški dejavnotsi ohraniti visoko stopnjo kontinuitete. Poskus komunistov, da bi čeprav z najhujšimi žrtvami tudi v ilegali ohranili nacionalno partijsko organizacijo vsaj v obliki ilegalnih operativnih vodstev, jim je ohranil ne samo visoko stopnjo zmožnosti komunikacije, ampak je predvsem predstavljal predpogoj za pomembne oblike nadnacionalne koordinacije in nacionalne mobilizacije množic. Povrhu tega so komunisti razpolagali z zaključeno nasprotno ideologijo, ki je prekrivala celotno področje družbene normativnosti, in znašli so se v spopadu, v katerem se je odločala usoda socializma v svetovnem merilu. Problematika, o kateri tu razpravljamo, se mora posebno ostro pokazati na primeru odpora komunističnih partij, ki so se imele po svoji teoriji za internacionalistične in svetovno revolucionarne in ki so imele pri razvoju partizanske vojne tako količinsko kot kakovostno najpomembnejši delež.

Temu se pridružuje dejstvo, da ravno ob Titovem jugoslovanskem partizanskem gibanju, ki se ni borilo le proti tujim okupatorjem, ampak je istočasno skušalo vojaško revolucionarno rešiti socialni razredni konflikt, postane v procesu transformacije odpora v revolucijo vidna tesna zraščenost nacionalnih in tendenčno internacionalnih komponent. Vsako umevanje komunistične strategije partizanske vojne — na to sta opozorila že Lenin in Mao — mora izhajati iz gverile kot vojaškega in istočasno političnega postopka za uveljavitev predstav tudi o družbenoekonomski ureditvi. Zato je poleg nacionalno revolucionarnega zametka vsaj enakovredna internacionalistično usmerjena namera, da pripeljejo prebivalstvo po razmerju konstelacije razredov preko protifašističnega boja v socialno revolucijo. „Kri sovjetskih ljudi," je rečeno dobesedno v pozivu CK KPJ ob nemškem napadu na Sovjetsko zvezo, „ne bo prelita samo za obrambo dežele socializma, ampak tudi za dokončno socialno in nacionalno osvoboditev vseh delovnih ljudi." S tem zazveni pristno internacionalistični motiv, katerega razvojnozgodovinska pomembnost bi v mednarodni znanosti zaslužila večjo pozornost.

II.

Široko pomensko polje pojma internacionalizem je doživelo najostrejši problemski poudarek v načelu internacionalne solidarnosti proletariata. Že v predmarksovi tradiciji se je izredno mnogoobrazno pojavljalo, Marx in Engels pa sta ga neprecizno, protislovno in obrobno sistematizirala. Ob prelomu stoletja je imel tako proletarski internacionalizem najrazličnejše inačice. Segale so od popolnega odklanjanja naroda kot spremljajočega pojava meščanske vladavine, ki se bo z odpravo družbenoekonomskega temeljnega nasprotja sam od sebe razrešil, do poudarjenega priznavanja narodne posebnosti, kot ga reprezentativno najdemo pri Juarésu. Na avstrijskem poskusnem polju se je moral izkazati kot vprašljiv ortodoksni internacionalizem denimo Kautskyjevega kova, ki je sanjal o zlitju narodov v teku gospodarskega razvoja, pri tem pa je vse preveč skrbel za gospodarske koristi gospodarsko močnejših in je tako izgledalo na konkretno situacijo navezano teoretiziranje razmerja med nacionalnostjo in internacionalizmom nepotrebno. Pod vtisom zaostrujočih se narodnostnih sporov je avstromarksizem obnovil formulo nacionalne države in svetovljanstva, ki je izvajala ideje internacionalne solidarnosti iz zavarovane narodne samobiti. Bauerjeva teorija o uresničitvi nacije v socializmu je prisilila Lenina in Stalina, da sta se z njo spopadla.

Lenin je z avstromarksisti imel skupno visoko stopnjo realističnega presojanja pomebnosti narodnostnega vprašanja. Njegova kritika je bila usmerjena predvsem proti njihovemu organizacijskemu modelu rešitve, predvsem proti zahtevi po narodni in kulturni avtonomiji, ki se je Leninu zdela izraz najbolj nerevolucionarnega mišljenja, ki mora ogroziti po izvoru socialistični razvoj. V izrecnem nasprotju z deklamatorskim internacionalizmom II. internacionale je Lenin usmerjal proletarski internacionalizem kot revolucionarno akcijo. Njegovo gledanje na imperializem kot globalni pojav je imelo za posledico preciziranje prav tako globalne protistrategije, v kateri je proletarski internacionalizem kot solidarnostno načelo definiran svetovnorevolucionarno. Šele Stalin, ki je v glavnem prevzel Marxov in Engelsov dilatorični koncept internacionalizma, je s svojo doktrino o izgradnji socializma najprej v eni deželi zožil Leninov nastavek globalnosti. Tu ima svoje korenine tudi formula o domovini vseh delovnih ljudi, zaradi katere je predvsem po napadu nemškega rajha na Sovjetsko zvezo postala obramba le-te globoko občutena zadeva internacionalne proletarske solidarnosti.

III.

Ob razvoju in spremembi funkcije Kominterne kot najpomembnejšega orodja za komunikacijo in koordinacijo komunističnega odpora postane jasno, v kolikšni meri zmorejo uporabiti demokratično centralistične organizacijske oblike pri stvarni prevladi enega partnerja načelo internacionalne solidarnosti za uresničitev nacionalnih koristi. Pot, po kateri je šla Kominterna po Leninu pod Stalinom, tako oriše enega od osrednjih polj napetosti med zavzemanjem za internacionalizem in nacionalnim interesom, ki so se mu komunistične partizanske skupine morale izpostaviti.

Zasnovana kot svetovna organizacija proti svetovnemu imperializmu, ki jo je Lenin slavil kot „predstopnjo internacionalne republike sovjetov, svetovne zmage komunizma", se je imela Kominterna za revolucionarno svetovno partijo, v kateri so bile komunistične partije organizirane v sekcije po načelu demokratičnega centralizma. Najpozneje od VI. svetovnega kongresa v Moskvi (1928) se je v Kominterni vedno močneje kazala prevlada interesov Sovjetske zveze, ko je bila mednarodnemu delavskemu gibanju izrecno naložena kot važna točka internacionalne solidarnosti obramba Sovjetske zveze pred vsemi napadi od zunaj.

Pomemben v naši zvezi je postal VII. svetovni kongres Kominterne (1935), ker je bila tedaj utemeljena komunistična supranacionalnost na strateški in taktični ravni. Po ne vedno posrečenih ocenah fašizma, ki so našle svoj najnesrečnejši izraz v tezah o socialnem fašizmu ali tendenčnem enačenju meščanskodemokratične države in fašističnega režima, je prišlo leta 1935 zaradi premajhne prodornosti komunističnih partij v spopadu s fašizmi kot tudi zaradi pomanjkanja revolucionarnih položajev do velikega popravka usmeritve. Strategija enotne fronte delavcev „od zgoraj", ki naj bi z razširitvijo v protifašistično ljudsko fronto z množično osnovo poskrbela za predpogoj partizanske akcije, ki bi vodila v množično vstajo, je postala splošnoevropsko aksiom komunistično inspiriranega odpora resnično internacionalne pomembnosti, ki je predvsem v Jugoslaviji lahko dokazal svojo zgodovinsko nosilnost.

Pomen Kominterne kot pomembnega koordinacijskega središča evropskega odpora je danes nesporen. EKKI je tvoril z Dimitrovom, Manuilskim in Togliattijem operativno vodstvo, ki ni samo koordiniralo strategijo in taktiko, ampak je tudi organizacijo partizanskega boja tako politično kot materialno in vojaško nadnacionalno združevalo.

(Dalje prihodnjič)

RADIO - TELEVIZIJA

AVSTRIJA 1

PETEK, 18. 5.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Ruščina za začetnike — 10.00 Elektronska muzika — 10.30 Klub seniorjev — 11.00 Hotel Sacher — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Deset prašičkov — 17.30 Slike naše zemlje — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Zgodovina plovbe — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 18.49 Oddaja Avstrijske sindikalne zveze — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Stari (kriminalka) — 21.25 Argumenti — 22.25 Šport — 22.35 Omega — mož — 0.10 Poročila.

SOBOTA, 19. 5.: 15.00 Glasba za te — 16.20 Film — 17.00 Stavbišče — 17.30 Pinocchio — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Muppet-show — 18.25 Dober večer v soboto želi Heinz Conrads — 18.50 Ljubo doma — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Vi ste očividec — 21.55 Šport — 22.10 Vprašanja kristjana — 22.20 Javni sovražnik — 23.40 Poročila.

NEDELJA, 20. 5.: 15.05 Moj prijatelj, Diamantni Joe — 16.45 Sanje planinca — 17.30 Čebela Maja — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Klub seniorjev — 18.30 Srečanje z živalmi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.25 Kristjan v času — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Resno življenje — 22.20 Šport — 22.30 Nočni izbor — 22.55 Poročila.

PONEDELJEK, 21. 5.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Dežela in ljudje — 10.30 Glasba zate — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Pika nogavička — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Švicarska družina Robinson — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Šport v ponedeljek — 21.00 Ceste San Francisca — 21.45 Poročila — 21.50 Šport.

TOREK, 22. 5.: 9.00 Za predšolske otroke — 9.30 Angleščina — 10.00 Materija in prostor — 10.30 Zmeraj samo zavoljo tebe — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Oddaja z miško — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Svet živali — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Klaus Maria Brandauer: Čemu gledališče — 21.00 Poljedelstvo — 21.45 Ljudje v Manhattanu — 22.30 Poročila in šport.

SREDA, 23. 5.: 9.00 Oddaja z miško — 9.30 Italijanščina — 10.00 Šolska oddaja — 10.30 Raztrešeni — 17.00 Čudna ptica — 17.25 Rdeči avtobus — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Šaljivka — 18.25 Pregled sporeda — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.00 Folklora iz Peru-ja — 21.00 Nogomet — 22.20 Poročila in šport — 22.30 V slabi družbi.

ČETRTEK, 24. 5.: 15.00 Prepovedano drevo — 16.30 Film po pravljici Theodorja Storma — 17.40 Telefon — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Prostor za živali — 18.45 Avstrijska ljudska glasba — 19.15 Mi človeški otroci — 19.25 Kristjan v času — 19.30 Čas v sliki, kultura in šport — 20.15 Hedda Gabler — 22.50 Janez Nepomuk — 23.20 Poročila in šport.

AVSTRIJA 2

PETEK, 18. 5.: 15.00 Mednarodni ženski teniški turnir — 18.00 Orientacija — 18.25 Beseda k sabatu — 18.30 Forum za moderno umetnost — 19.30 A la carte — o sloviti pariški restavraciji — 20.15 Aktualno znanje — 21.25 Kronika družine Adams — 22.25 Čas v sliki, kultura in karikature tedna — 23.00 Internacionalna show v petek.

SOBOTA, 19. 5.: 13.00 Evropsko prvenstvo telovadcev in mednarodni ženski teniški turnir — 17.00 Klub regional — 18.00 Otroci iz Bullerbüja — 19.00 Velika želja — 19.30 Munstersi — 19.55 Galerija — 20.15 Zagovor zmešanega — 21.45 Jazz v soboto: Carmen McRae.

NEDELJA, 20. 5.: 13.00 Evropsko prvenstvo telovadcev in mednarodni ženski teniški turnir — 17.00 Ljudje in dežela — 17.30 Pregled — 18.00 Splendor — 19.15 Ndumu — 20.00 Knjižni bazar — 20.15 Tritsch-Tratsch — 21.45 Brez nagobčnika.

PONEDELJEK, 21. 5.: 18.00 Angleščina — 18.30 Pri Bušmanih — 19.30 Orientacija — 20.00 Ljudje v Manhattanu — 20.45 Češka filharmonija — 21.35 Čas v sliki — 22.05 Girolimoni, pošast iz Rima.

TOREK, 22. 5.: 18.00 Italijanščina — 18.30 Novo v znanosti — 19.30 Jazz gimnastika — 20.00 Claudine — 21.30 Čas v sliki in kultura — 22.05 Klub 2.

SREDA, 23. 5.: 18.00 Francoščina — 18.30 Pregled — 19.00 Izobraževanje v obratu — 19.30 Zgodovina za zgodovino — 20.00 Teleobjektiv — 21.00 Trailer — 21.45 Čas v sliki in kultura — 22.20 Loriot.

ČETRTEK, 24. 5.: 14.30 Dekliški finale v odbojki — 16.30 Namizni tenis — 18.00 No minor vices — 19.35 Diretissima k Bogu — 20.00 Galerija — 20.15 Paper moon.

JUGOSLAVIJA

PETEK, 18. 5.: 9.00 TV v šoli — 17.25 Poročila — 17.30 Deček Skok — 17.45 Otroci kamnov — 18.10 „TV Bečarac" — 18.35 Obzornik — 18.45 Alarmni znaki in signali — 19.15 Risanka — 19.30 Dnevnik — 20.00 Zabavno glasbena oddaja — 21.05 Frank Ross spet na svobodi — 21.55 Dnevnik — 22.10 625.

SOBOTA, 19. 5.: 8.00 Poročila — 8.05 Gucio in Cezar — 8.15 Kobilja jajca — 8.30

(Dalje na 8. strani)

RADIO — TELEVIZIJA

(Nadaljevanje s 7. strani)

Tako so živeli — A. Ingolič: Če bi se odprlo — 8.50 Čarobno sedlo — 9.20 Pisani svet — 9.55 Dokumentarna oddaja — Družbena samozaščita — J. Janicki: Pota Poljske — Televizija brez trebuha — 625 — 14.20 Evropsko prvenstvo v orodni telovadbi za moške — 15.50 Poročila — 15.55 Nogomet Hajduk : Borac, prenos — 17.45 Ne bom te več ljubil — 19.10 Naš kraj — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Offenbachove norčije — 21.00 Lord Jim, celovečerni film — 23.20 Dnevnik.

NEDELJA, 20. 5.: 9.00 Poročila — 9.05 Za nedeljsko dobro jutro — 9.35 Dickens iz Londona — 10.25 Sezamova ulica — 11.30 Kmetijska oddaja — 12.30 Poročila — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Tale, TV nadaljevanka — 21.05 30 let radia Koper — 21.40 Dnevnik — 21.55 Glasbena medigra — 22.05 Športni pregled.

PONEDELJEK, 21. 5.: 9.00 TV v šoli — 17.15 Poročila — 17.20 Vrtec na obisku: Zmajev ples — 17.35 Katastrofe — 18.05 Za naše otroke — 18.35 Obzornik — 18.45 Mladi za mlade — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 V gosti senci — 21.40 Mozaik kratkega filma — 22.55 Dnevnik.

TOREK, 22. 5.: 8.45 TV v šoli — 17.30 Poročila — 17.35 Folklora gora — 18.05 Mali svet — 18.35 Obzornik — 18.45 Mostovi — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Dokumentarna oddaja — 20.45 A. Haley: Korenine — 21.35 Dnevnik — 21.50 Iz koncertnih dvoran.

SREDA, 23. 5.: 9.00 TV v šoli — 17.40 Poročila — 17.45 Z besedo in sliko — 18.00 Od slike do slike — 18.25 Ne prezrite — 18.40 Obzornik — 18.50 Zgodnja glasbila — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.00 Film tedna ali športna sreda — Majhne skrivnosti velikih kuharskih mojstrov — Dnevi slovenske popevke — Dnevnik.

ČETRTEK, 24. 5.: 8.55 TV v šoli — 16.25 Gucio in Cezar — 16.35 Obzornik — 16.45 Finale za jugoslovanski nogometni pokal — 18.45 Čarobno sedlo — 19.20 Cikcak — 19.30 Dnevnik — 20.05 V živo.

Centralne kurjave, vodovodne instalacije. Izredno ugodne cene. Informacije vsakčas pod telefonsko številko (0 42 22) 72 01 94. Proračun (Kostenvoranschlag) neobvezno.

Za podjetje

G R I E B L E R

Celovec, St. Veiter Straße 21

SLOVENSKE ODDAJE RADIA CELOVEC

PETEK, 18. 5.: 14.10 Celovški radijski dnevnik — Dr. A. Feinig: Hišna in ledinska imena — Veselo naokrog.

SOBOTA, 19. 5.: 9.45 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

NEDELJA, 20. 5.: 7.05 Duhovni nagovor — Naj pesmica naša darilo vam bo.

PONEDELJEK, 21. 5.: 14.10 Dnevnik — Nekoroški zbori.

TOREK, 22. 5.: 9.30 Pisani svet — 14.10 Dnevnik — Šport — Zanimalo vas bo.

SREDA, 23. 5.: 14.10 Dnevnik — Komorna glasba — Koroški kulturni pregled.

ČETRTEK, 24. 5.: 7.05 Praznična oddaja.

RADIO LJUBLJANA

PETEK, 18. 5.: 4.30 Dobro jutro! — 8.08 Z glasbo v dober dan — 8.30 Glasbena pravljica — 9.05 Z radiom na poti — 9.45 Turistični napotki za naše goste iz tujine — 10.15 „Rezervirano za . . ." — 12.10 Z orkestri in solisti — 12.30 Kmetijski nasveti — 14.25 Voščila — 15.35 Od melodije do melodije — 16.00 „Vrtiljak" — 17.00 Studio ob 17.00 — 18.00 Od arije do arije — 18.30 S knjižnega trga — 19.45 Z ansamblom Jožeta Burnika — 20.00 Uganite, pa vam zaigramo . . . — 21.05 Oddaja o morju in pomorščakih — 22.30 Besede in zvoki iz logov domačih — 23.05 Lirični utrinki — 23.10 Petkov glasbeni mozaik — 24.00 Poročila — 0.05 Nočni program — glasba.

SOBOTA, 19. 5.: 4.30 Dobro jutro! — 8.08 Pionirski tednik — 9.05 Z radiom na poti — 10.05 Promenadni koncert — 11.05 Zapojmo pesem — 11.20 Svetovna reportaža — 11.40 Po domače — 12.10 Godala v ritmu — 12.40 Veseli domači napevi — 14.05 Kulturna panorama — 15.30 Od melodije do melodije — 16.00 „Vrtiljak" — 17.00 Studio ob 17.00 — 18.00 Orkestrske miniature — 18.30 Zgodovinsko desetletje „Trboveljskega slavčka" — 19.45 Z ansamblom Borisa Franka — 20.00 Sobotni zabavni večer — 21.30 Oddaja za naše izseljence — 23.05 Lirični utrinki — 23.10 Portreti jugoslovanskih ustvarjalcev in poustvarjalcev zabavne glasbe — 24.00 Poročila — 0.05 Nočni program — glasba.

NEDELJA, 20. 5.: 4.30 Dobro jutro! — 6.15 Danes je nedelja — 8.07 Radijska igra za otroke — 8.52 Skladbe za mladino — 9.05 Še pomnite, tovariši . . . — 10.05 Panorama lahke glasbe — 11.00 Pogovor s poslušalci — 11.10 Voščila — 13.20 Za kmetijske proizvajalce — 14.05 Humoreska tega tedna — 14.25 S popevkami po Jugoslaviji — 15.10 Listi iz notesa — 15.30 Nedeljska reportaža — 15.55 Pri nas doma — 16.20 Gremo v kino — 16.45 Glasba neuvrščenih — 17.05 Popularne operne melodije — 17.50 Zabavna radijska igra — 19.45 Glasbene razglednice — 20.00 V nedeljo zvečer — 22.20 Skupni program JRT — 23.05 Lirični utrinki — 23.10 Glasbena parada — Radenci 79 — 24.00 Poročila — 0.05 Nočni program — glasba.

Slovenski znanstveni inštitut in Klub slovenskih študentov na Dunaju vabita na dvodnevno predavanje o vprašanjih

študija medicine v Avstriji in Sloveniji ter zdravstveni oskrbi na Koroškem

v petek 25. in soboto 26. maja 1979 pri Miklavžu v Bilčovsu

S P O R E D

PETEK, 25. MAJA 1979

ob 18.00 uri Strokovna skupina medicincev Kluba slovenskih študentov na Dunaju: IZGLEDI ZA ZAPOSLITEV MLADIH ZDRAVNIKOV NA KOROŠKEM — misli in predlogi

ob 18.45 uri Strokovna skupina medicincev Kluba slovenskih študentov na Dunaju: ŠTUDIJ MEDICINE NA DUNAJU — problemi in reforma

SOBOTA, 26. MAJA 1979

ob 9.00 uri Hadmar SACHER, predsednik zdravniške zbornice za Koroško: PROBLEMI ZDRAVSTVENE POLITIKE ZDRAVNIŠKEGA POKLICA NA KOROŠKEM

ob 10.30 uri Rudolf GALLOB, deželni svetnik: CILJI, PROBLEMI IN MOŽNE REŠITVE ZDRAVNIŠKE POLITIKE NA KOROŠKEM

ob 14.00 uri M. AČKO, R. ACCETTO: DODIPLOMSKI ŠTUDIJ NA MEDICINSKI FAKULTETI V LJUBLJANI

ob 15.15 uri S. JERETIN, J. ČETINA: PODIPLOMSKI ŠTUDIJ V SLOVENIJI

ŠPORTNI VESTNIK

PRED ODLOČILNO TEKMO v 1. D RAZREDU — SAK PORAŽEN, KAMEN ZMAGAL

V nedeljo se bosta srečali v Celovcu v okviru prvenstva 1. D razreda Slovenski atletski klub, ki začasno še vodi z eno točko prednosti in moštvo iz Kamna, ki je SAK-ov prvi zasledovalec. Medtem ko je Slovenski atletski klub nastopil v St. Stefanu in bil poražen z 1:0, je Kamen na domačem igrišču premagal Frantschach z 2:0 in naskok zmanjšal od treh točk na samo eno. Poleg teh dveh ekip ima dobre šanse še Št. Pavel, ki ima tri točke manj kot SAK, Šmihel nad Pliberkom pa je izgubil tekmo z Železno Kaplo in se s tem porazom pravzaprav sam izključil iz vrha lestvice.

Tak je položaj pred nedeljsko tekmo, ki obeta napeto in dramatično igro. Po zadnjih slabih predstavah SAK in naraščajoči formi Kamenčanov so šanse za vsako moštvo enake. Ali pa bo SAK prav v tej tekmi našel iz svoje krize, ki je moštvo zajela po porazu v Št. Pavlu? Ali bodo SAK-ovi napadalci, ki so v treh tekmah samo enkrat zatresli mrežo zopet v polni formi? Ali bo vratar Dodič tudi tokrat v superformi, kajti v letošnji sezoni na domačem igrišču še ni prejel zadetka? Na vsa ta vprašanja, ki zanimajo navijače SAK boste dobili odgovor, če boste v nedeljo prišli v Celovec na Košatovo igrišče. SAK potrebuje vašo pomoč! Zato ga podprite v tej težki in odločilni tekmi!

ST. STEFAN I — SAK I 1:0 (0:0)

Postava SAK: Dodič; Hribar, Lampichler, Woschitz, Pandel; Fera, Jakopič, Zablatnik; Velik, Hobel, Polanšek.

SAK je nastopil spet brez poškodovanega Goleca, ki je prav v tej tekmi, ko si naj bi ustvaril SAK z hitrimi protinapadi preko kril možnosti za gol, zelo manjkal. Domačini so od začetka imeli lahko terensko premoč in tudi eno veliko šanso, katero pa je vratar Dodič ubranil. Nekaj minut za tem nesporazum med Dodičem in obrambo, toda žoga se je odbila od prečke v polje. Potem priložnosti za SAK, ki je v zadnjih 15. minutah pritisnil na tempo. Lep prodor Velika po desni strani, toda namesto da bi podal v sredino, strelja mimo gola. Jakopič pošlje prosti strel na prečko. Še en prosti strel Velika, toda vratar brani. Nekaj minut pred polčasom največja priložnost v tem delu igre, toda Woschitz strelja iz petih metrov v vratarja.

V drugem polčasu se igra ni veliko spremenila. St. Stefan optično napada, toda to samo do šestnajsterca. V 65. minuti bi SAK pravzaprav moral iti v vodstvo. Polanšek je v hitrem protinapadu prelisičil obrambo, sam tekel proti vratarju toda potisnil je žogo mimo ležečega vratarja tudi mimo gola. Deset minut pred koncem je padla odločitev. Obramba žoge ni odbila in edina možnost domačinov je vodila do edinega zadetka. Zadnja ofenziva SAK ni prinesla nobenega zadetka, razen da je Polanšek imel smolo, kajti njegov strel je zadel zunanjo štango.

V tej tekmi se je videlo, da igralci trenutno niso v formi in da jim manjka samozavesti. V odločilnih situacijah mladim napadalcem odpovejo živci, toda tudi sredina ne najde prav do igre. Obramba je opravila razen nekaterih nesigurnosti svojo nalogo še kar dobro.

Upajmo, da bo situacija v nedeljo nekoliko boljša, saj bi zmaga nad Kamnom pomenila skorajšnji vstop v višjo ligo.

Moštvo „pod 21" je nastopilo tudi v St. Stefanu in je doseglo z rezultatom 4:4 eno točko. Slovenski nogometaši so vodili po 25. minutah 3:0, toda v nadaljevanju jim je manjkalo moči, tako da so komaj še rešili eno točko. Sommeregger Marko je dal tri gole, Kropivnik Lori pa enega.

Mladinci so nastopili v nedeljo v Wölfnitzu in so izgubili z 0:4.

Prepričljivo zmago so slavili v soboto v Celovcu proti moštvu St. Ruprechta, Selani. Igrali so eno njihovih najboljših iger, nasprotnika so namreč natolkli kar z 10:1. V izredni formi je srednji napadalec Flori „Toma" Jug, ki je dosegel kar polovico zadetkov, torej pet.

Moštvo „pod 21" je izgubilo z istim nasprotnikom 1:2. Naslednjo tekmo imajo Selani doma, nasprotnik pa je ekipa iz Krive Vrbe.

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič; odgovorni urednik: Andrej Kokot; uredništvo in uprava: 9021 Klagenfurt - Celovec, Gasometergasse 10, tel. 32 5 50 — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec — Borovlje

Slab mesec marec

V dosedanji zimski sezoni 1978/79 od novembra do vključno marca so na Koroškem našteli 1,513.426 nočitev, kar je v primerjavi s prejšnjo zimsko sezono v istem obdobju porast za 0,4 odstotka. Pri tem so slabše odrezali inozemski turisti (894.942 nočitev, to je padec števila za 1,5 %). Domači turisti so zabeležili 618.484 nočitev, kar odgovarja porastu števila za 3,3 %.

V mesecu marcu smo na Koroškem registrirali 317.415 nočitev, kar je v primerjavi z lanskim letom padec števila za 33,5 odstotka. Večji del — 256.228 nočitev je bil skoncentriran na obrtna gostišča z minusom 27,6 odstotka. V privatnih stanovanjih je bilo doseženih 29.155 nočitev z minusom 50,5 odstotka, v ostalih kvartirjih (domovih, apartmajih itd.) pa je bilo zabeleženih 32.000 nočitev s padcem števila za 48,7 odstotka.

Iščemo

VERZIRANO USLUŽBENKO

z dobrim znanjem strojepisja in z veseljem do samostojnega dela.

Prijave na:

Intrade
Celovec, Viktringer Ring 5
Telefon (0 42 22) 33 1 84

ZVEZA SLOVENSKIH IZOBRAŽENCEV v Celovcu vabi vse člane na

REDNI OBČNI ZBOR

ki bo v sredo 23. maja 1979 ob 19.30 uri v Auli slovenici v Celovcu, Pavličeva 5—7.

Po občnem zboru ob približno 20.30 uri bo višji študijski svetnik dipl. trg. Franc Brežjak predaval o davku na plačo (Lohnsteuer) s posebnim ozirom na možnosti odpisovanja.

Vabimo vse člane, da se občnega zbora zanesljivo udeležijo. K predavanju o davku na plačo pa so vabljeni VSI zainteresirani ne glede na članstvo pri Zvezi slovenskih izobražencev.

Dan narodne noše v Kamniku

Med številnimi prireditvami ob 750. obletnici mesta Kamnika, prireja po dveh letih premora turistično društvo Kamnik dne 8. septembra letos spet tradicionalni

DAN NARODNE NOŠE

Vabimo skupine narodnih noš in posameznike, ter folklorne skupine, da prijavijo svojo udeležbo z navedbo pogojev na naslov: Turistično društvo Kamnik, 61240 Kamnik do 30. maja 1979.

O b č n i z b o r

KLUBA SLOVENSKIH OBČINSKIH ODBORNIKOV

bo v soboto 19. maja 1979 ob 14. uri v farni dvorani v Selah. Istega dne bo ob 10. uri prav tam PREDAVANJE Z DISKUSIJO O OBČINSKEM PRORAČUNU (Referent: dr. Herbert Arbesser, vodja občinskega oddelka pri uradu koroške deželne vlade)

Obiščite Minimundus!

Od prvega maja naprej je spet odprt Minimundus celovška in koroška atrakcija „mali svet ob Vrbskem jezeru", ki letos obhaja 20-letnico svojega obstoja.

Minimundus prikazuje več kakor 100 modelov znanih avstrijskih in mednarodnih objektov v miniaturi v merilu 1:25. Čisti dobiček služi siromašnim otrokom ter pripada v celoti avstrijskemu društvu „Reši otroka" v karitativne namene.

V juliju in avgustu je vsak večer ob 19.30 uri koncert. Minimundus je razsvetljen, tako da je ogled ministavb v luči žarometov še bolj privlačen. Obisk koncerta je brezplačen to se pravi, da zadostuje normalna vstopnica za Minimundus. Letos so izdali lep prospekt, katerega vsebina je napisana v nemškem, angleškem, italijanskem, francoskem-, srbohrvaškem in slovenskem jeziku.

Ogled Minimundusa je še posebno privlačen za otroke, zato apeliramo na starše, da se poslužijo te možnosti in tako nudijo otrokom in sebi ogled te posebnosti ob Vrbskem jezeru.

Kuratorij za glasbeno šolo razpisuje mesto učitelja glasbe, ki je pripravljen organizacijsko in strokovno voditi glasbeno šolo na Koroškem. Prošnje, katerim je treba priložiti življenjepis in spričevala, pošljejo interesenti do 15. junija 1979 na naslov: Kuratorij za glasbeno šolo, 9020 Celovec, Spitalgasse 12

Kuratorij za glasbeno šolo išče tudi učitelje za sledeče inštrumente: klavir, kitara, harmonika, trobila, pihala, godala. Kvalificirani glasbeni učitelji, ki so pripravljeni prevzeti nekaj tedenskih ur, naj pošljejo prošnje s priloženimi spričevali prav tako na naslov: Kuratorij za glasbeno šolo, Spitalgasse 12, 9020 Celovec.

Krajevno združenje Zveze slovenske mladine v Bilčovsu vabi na

SREČANJE KRAJEVNEGA ZDRUŽENJA ZSM BILČOVS Z OBČINSKO KONFERENCO ZSMS TRŽIČ

ki bo povezano s filmskim večerom, v petek 18. maja 1979 ob 20. uri pri Miklavžu v Bilčovsu.

Pedstavili nam bodo zgodovino ter razne interesne dejavnosti Tržiča. Med drugim nam bodo predvajali tudi sledeča filma: Šuštarska nedelja v Tržiču in Tržiška filmska kronika 1978.

Prisrčno vabljeni!

Slovensko prosvetno društvo „Zvezda" v Hodišah vabi na

KULTURNI VEČER

v soboto 19. maja 1979 ob 20. uri v počitniškem domu sindikata (pri Habnarju)

Sodelujejo:
Harmonikaansambel iz Šmartna pri Litiji (Slovenija)
slovenski koroški ansambel Hanzija Artača
in domača tamburaška skupina

NOGOMET

V nedeljo, dne 20. maja 1979 na domačem igrišču v Celovcu (Koschatovo igrišče)

SAK – Klopinj — ob 17.00 uri

SAK „pod 21" — Klopinj „pod 21" — ob 15.00 uri

Navijači pridite v čim večjem številu in podprite SAK v tej odločilni tekmi.

Prisrčno vabljeni!

Mladi člani gledališke skupine Slovenske gimnazije v Celovcu vabijo na uprizoritev mladinske igre Žarka Petana

Obtoženi volk

v sredo 23. maja 1979 v Srednji dvorani Doma glasbe (Konzerthaus) dopoldne

- **ob 11. uri zaključena predstava za dijake in profesorje,**
- **ob 19. uri zvečer pa javna predstava za vse od blizu in daleč, za stare in mlade.**

Srednjo dvorano Doma glasbe smo spremenili v sodno dvorano, kjer bo potekal izredno zanimiv proces proti VOLKU, ki je obtožen izredno težkega zločina: požrl je namreč Rdečo kapico in njeno babico. Javni tožilec zahteva najstrožjo kazen: smrtno kazen.

Vse demokrate in Volkove prijatelje vabimo, da se iz solidarnosti z obtoženim volkom udeležijo tega izredno zanimivega sodnega procesa, ki je enkraten v zgodovini pravosodstva.

Solidarnostni komite za pravice obtoženega volka:
Lisica, zajec in medved l. r.